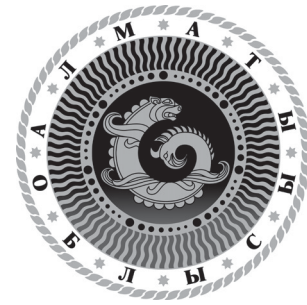

«БЕЙЖАЙ ҚАРАП ӨТПЕҢІЗ»: ДӘРІГЕР-НАРКОЛОГ АЛКОГОЛЬДІК МАСАЮДЫҢ ЖАСЫРЫН ҚАУПІ ТУРАЛЫ ЕСКЕРТТІ

Көшеде бір адам жатыр. Сырт көзге ол мас адам сияқты көрінеді. Біреулер жанынан үнсіз өтіп кетеді, енді бірі телефонға түсіреді, ал тағы біреулер: «Өзі ішті, өзі-ақ жауап береді» деп ойлауы мүмкін.

Алайда оның жағдайы шынымен тек алкогольдік масаюдан болуы мүмкін бе? Оның денсаулығына кім жауап береді? Ең бастысы, көшеде осындай адамды көргенде не істеу керек?

Осы және басқа да маңызды мәселелер жөнінде Қонаев қалалық көпсалалы ауруханасының дәрігер-наркологы Байғабылова Эльвира Тастемірқызымен әңгімелестік.

-Эльвира Тастемірқызы, ең маңызды сұрақтан бастасақ. Егер көшеде жатқан адам сырт көзге мас болып көрінсе, оның жанынан жай ғана өтіп кетуге бола ма?

-Мен бұлай жасауға кеңес бермес едім. Себебі адамның нақты не болғанын сырттай білу мүмкін емес. Ол алкогольдік масаю жағдайындағы адамға ұқсағанымен, мұндай көріністің артында жарақат, инсульт, қандағы қант деңгейінің күрт өзгеруі немесе басқа да аурулар мен медициналық жағдайлар болуы ықтимал.

Сондықтан ең алдымен адамның жағдайына назар аударып, қажет болған жағдайда медициналық көмек шақыру керек.

-Қандай белгілер ерекше алаңдатуы тиіс?

-Егер адам сіздің сөзіңізге немесе қаратқан сұрағыңызға жауап бермесе, есінен танып қалса, тыныс алуы қиындаса немесе бұзылса, құрысу байқалса, қатты құсса, сөйлеуі немесе қимыл-қозғалысы бұзылса, сондай-ақ дене жарақатын алса - бұл шұғыл медициналық көмекке жүгінуге себеп.

Мұндай белгілердің барлығын автоматты түрде алкогольдік масаюмен байланыстыруға болмайды.

-Ал адам шынымен алкогольдік масаю жағдайында болса ше?

-Егер адам қоғамдық орында болып, оның алкогольдік масаю жағдайында екеніне негіз болса, заңнамада көзделген жағдайларда оны ауруханаға жеткізуі мүмкін. Жеткізу тиісті тәртіппен полиция қызметкерлері арқылы жүзеге асырылады. Одан кейін медицина қызметкері адамды қарап, оның денсаулық жағдайын бағалайды.

-Яғни «алкогольдік масаю» деген медициналық қорытындыны полиция қызметкері қоймайды ғой?

-Дұрыс. Адамның медициналық жағдайын медициналық қызметкер

бағалайды. Бұл - өте маңызды мәселе. Мұндай жағдайда полиция мен медицина қызметкерлерінің атқаратын міндеттері әртүрлі.

Полиция қызметкерлері адамды заңнамада белгіленген тәртіппен жеткізуді қамтамасыз етеді, ал медицина мамандары оның денсаулық жағдайын бағалап, әрі қарай қандай медициналық көмек қажет екенін анықтайды.

-Адам ауруханаға жеткізілгеннен кейін қандай медициналық көмек көрсетіледі?

-Ең алдымен медициналық тексеру жүргізіледі. Адамның жалпы жағдайы, алкогольдік интоксикацияның деңгейі, сондай-ақ ауруханада болуына қатысты медициналық көрсетілімдер мен қарсы көрсетілімдер бағаланады.

Қажет болған жағдайда тиісті медициналық көмек көрсетіліп, науқас бақылауға алынады.

-Ал мас деп жеткізілген адамның шын мәнінде мас болмауы мүмкін бе?

-Әрине, мұндай жағдай болуы мүмкін. Сондықтан медициналық тексерудің маңызы зор. Адамға тек сыртқы көрінісіне қарап диагноз қоюға болмайды.

Әсіресе адам ес-түссіз жатса, қоршаған ортаға дұрыс жауап бермесе немесе басқа да алаңдатарлық белгілер байқалса, оның жағдайын мұқият медициналық тұрғыдан бағалау қажет.

-Қатты масайған адамды жалғыз қалдыру қаншалықты қауіпті?

-Қатты алкогольдік интоксикация кезінде адам өз жағдайын бақылау қабілетін жоғалтуы мүмкін. Соның салдарынан ол жарақат алуы, құсық массасына тұншығуы, тоңып қалуы, көлік астына түсуі немесе басқа да қауіпті жағдайларға тап болуы ықтимал.

Әсіресе жылдың суық мезгілінде мұндай адамды көшеде қараусыз қалдыру өте қауіпті.

-«Өзі кінәлі, өзі ішті» деген пікірді жиі естиміз. Бұған медицина маманы ретінде көзқарасыңыз қандай?

-Медицина қызметкері үшін «өзі кінәлі» деген түсінік болмауы керек. Біздің алдымызда, ең алдымен, медициналық көмекке мұқтаж болуы мүмкін адам тұр.

Оның мұндай жағдайға неліктен түскенін, оған дейін не болғанын және алкогольдік интоксикацияның ағзасына қалай әсер еткенін біз білмейміз. Сондықтан адамды айыптап, кінәлаудың орнына, оның қауіпсіз жерде екеніне және қажет болған жағдайда көмек көрсетілгеніне көз жеткізген дұрыс.

-Қонаев тұрғындарына көшеде осындай адамды көрген жағдайда қандай кеңес берер едіңіз?

-Бейжай қарап өтпеңіздер.

Егер адам көшеде жатса, сіздің сөзіңізге жауап бермесе, жарақат алған болса немесе өзін нашар сезініп тұрғаны байқалса, міндетті түрде көмекке жүгініңіз.

Адамның нақты орналасқан жерін айтып, оның жағдайын мүмкіндігінше

толық сипаттаңыз. Оның мас немесе ауру екенін өз бетіңізше анықтауға тырыспаңыз.

Кейде дер кезінде жасалған бір ғана қоңырау адамның өмірін сақтап қалуы мүмкін.

Бейжайлық танытпау - адам өмірін сақтап қалуы мүмкін.

Алкогольдік масаю жағдайындағы адамды көру - әрдайым қоғамдық тәртіп мәселесі ғана емес. Кей жағдайда сыртқы белгілері масаюға ұқсайтын адамның артында ауыр жарақат, инсульт, қандағы қант деңгейінің өзгеруі немесе басқа да қауіпті медициналық жағдайлар болуы мүмкін.

Сондықтан маманның басты кеңесі қарапайым: көшеде жатқан адамға сырттай қарап диагноз қоймаңыз және оның жағдайы сізді алаңдатса, бейжай өтіп кетпеңіз.

Мұндай сәтте мәселе «оны кім алып кетуі керек?» дегенде емес, «оған медициналық көмекті уақытында көрсетіп үлгереміз бе?» дегенде болуы мүмкін.

ТАРИХҚА ТАҒЗЫМ, ТҰЛҒАҒА ҚҰРМЕТ

Қала күні қарсаңында Қонаев қаласының әкімі Асхат Бердіханов Дінмұхамед Ахметұлы Қонаевтың музейіне арнайы барып, мемлекет және қоғам қайраткерінің өмір жолы мен ел тарихындағы қызметінен сыр шертетін құнды жәдігерлермен танысты. Бұл сапар мерекелік шаралар аясындағы кезекті кездесу ғана емес, есімі тұтас бір қалаға берілген тарихи тұлғаның мұрасын тағы бір мәрте зерделеп, оның өнегелі өмір жолына тағзым етуге бағытталған маңызды қадам болды.

Қонаев қаласы үшін Дінмұхамед Ахметұлы Қонаевтың есімі айрықша мәнге ие. Бүгінде Алматы облысының орталығына айналған шаһар қазақ халқының көрнекті мемлекет қайраткерінің есімімен аталады. Сондықтан қаланың дамуы, оның келбеті мен рухани болмысы туралы сөз қозғағанда, Дінмұхамед Қонаевтың ел тарихындағы орнына соқпай өту мүмкін емес. Қала күні қарсаңында ұйымдастырылған музейге сапардың да өзіндік символдық мәні бар. Қаланы дамыту тек жаңа нысандар салумен, жол жөндеумен немесе инфрақұрылымды жаңартумен шектелмейді. Кез келген елді мекеннің өз тарихы, рухани негізі, ұрпақ жадында сақталатын тұлғалары болады. Ал Қонаев қаласы үшін сол тарихи жадының өзегінде Дінмұхамед Ахметұлы Қонаевтың есімі тұр.

Алматы қаласында орналасқан Д.А. Қонаев музейінің тарихы 2002 жылдан басталады. Ол көрнекті мемлекет қайраткерінің 90 жылдық мерейтойына орай ашылған. Содан бері бұл мәдени мекеме еліміздің саяси және қоғамдық тарихын зерттеушілер, зиялы қауым өкілдері, студенттер мен оқушылар жиі келетін маңызды рухани орындардың біріне айналды. 2022 жылы музей ғимараты күрделі жөндеуден өтіп, экспозициялық кеңістігі жаңартылды. Соның нәтижесінде тарихи материалдарды заманауи әрі жүйелі түрде таныстыруға мүмкіндік жасалды. Бүгінде музей қорында 1 392 жәдігер сақтаулы. Олардың әрқайсысының артында белгілі бір кезеңнің тарихы, адам тағдыры, ел өміріндегі өзгерістер мен оқиғалар жатыр. Экспозиция үш залға бөлінген. Ондағы материалдар Дінмұхамед Ахметұлының балалық шағынан бастап,

мемлекет басқарған жылдарына дейінгі өмір жолын кезең-кезеңімен таныстырады. Мұнда оның балалық және жастық шағына, отбасы мен білім алған кезеңіне, еңбек жолының басталуына, Қазақстан Ғылым академиясындағы жұмысына және республика басшылығындағы қызметіне қатысты тарихи материалдар қойылған. Сонымен қатар жеке заттары, мұрағаттық құжаттары мен фотосуреттері келушілердің назарына ұсынылады.

Музейдегі әрбір зат бір қарағанда қарапайым тарихи бұйым болып көрінуі мүмкін. Алайда олардың әрқайсысы өткен ғасырдағы Қазақстан тарихының белгілі бір кезеңін көз алдыңызға әкеледі. Құжаттардан сол уақыттағы мемлекет басқару жүйесіндегі шешімдердің

ізін көруге болса, фотосуреттер арқылы дәуір тынысын сезінуге болады. Ал жеке заттар мемлекет қайраткерінің адамдық болмысына жақынырақ үңілуге мүмкіндік береді. Дінмұхамед Қонаев тек мемлекет басшысы ғана емес, тау-кен инженері, ғылым мен өндіріс саласын терең меңгерген маман ретінде де ел тарихында қалды. Оның кәсіби жолы өндірістен басталып, кейін ғылым мен мемлекеттік басқару саласына ұласты. Музейдегі материалдар осы кезеңдердің барлығын бір арнаға тоғыстырып, келушіге бір адамның тағдырын ғана емес, тұтас дәуірдің тарихын танытады. Осы тұрғыдан алғанда, музей бір ғана тұлғаның өмірбаянын көрсететін мәдени нысан емес, Қазақстанның XX ғасырдағы қоғамдық-саяси дамуының белгілі бір кезеңін ұғынуға мүмкіндік беретін маңызды тарихи орын.

Дінмұхамед Қонаевтың есімі ел ішінде үлкен құрметпен аталады. Оның қарапайымдылығы, еңбекқорлығы, адамдармен қарым-қатынастағы мәдениеті мен ел алдындағы жауапкершілігі туралы көптеген естелік бүгінге дейін халық жадында сақталған. Сондықтан музейге келушілер арасында тек аға буын өкілдері ғана емес, жастардың да көп болуы заңды. Өйткені тарихи тұлғалардың өмір жолы арқылы жас ұрпақ елге қызмет ету, жауапкершілік, еңбек пен азаматтық ұстаным секілді құндылықтарды тереңірек түсінеді. Музей қабырғасындағы әрбір жәдігер тарихты кітаптан оқумен ғана шектелмей, өткен кезеңді көзбен көріп, сезінуге мүмкіндік береді. Бұл әсіресе Дінмұхамед Ахметұлының есімі берілген қала тұрғындары үшін айрықша маңызды. Қонаев қаласы бүгінде қарқынды дамып келе жатқан облыс орталығы. Мұнда

жаңа әлеуметтік нысандар салынып, жолдар жөнделіп, тұрғын үйлер бой көтеріп, туризм мен кәсіпкерлік саласы дамып келеді. Дегенмен қаланың болашақ келбетін қалыптастыру барысында оның тарихи және рухани негізін сақтау да аса маңызды.

Музейге барған қала әкімі Асхат Бердіханов осы мәселеге ерекше назар аударды. «Дінмұхамед Ахметұлы Қонаевтың есімі берілген қалаға басшылық ету – мен үшін үлкен мәртебе. Сонымен бірге бұл – үлкен жауапкершілік. Біз қаланы дамыта отырып, оның рухани негізін де сақтауға міндеттіміз. Бүгін музейдегі жәдігерлерді көріп, осы жауапкершілікті тағы бір мәрте сезіндім», – деді қала әкімі. Бұл сөздердің астарында үлкен мән бар. Себебі қалаға берілген тарихи атау оның болмысын қалыптастыратын маңызды факторлардың бірі. Қонаев қаласы тек географиялық немесе әкімшілік атау ғана емес, ел тарихында өзіндік орны бар тұлғаның есімін иеленіп отырған шаһар. Сондықтан қаланың дамуымен қатар, Дінмұхамед Қонаевтың мұрасын насихаттау, оның өмір жолын жас ұрпаққа таныстыру, тарихи жадыны сақтау мәселесі де күн тәртібінен түспеуге тиіс.

Қала күні – тұрғындардың мерекесі ғана емес, белгілі бір елді мекеннің жүріп өткен жолына көз жұрткіртіп, оның болашағы туралы ойланатын мүмкіндік. Қонаев үшін бұл мерекенің маңызы одан да терең. Өйткені қаланың қазіргі атауы Қазақстан тарихындағы аса көрнекті тұлғалардың бірімен тікелей байланысты. Дінмұхамед Қонаевтың ел басқарған кезеңі бүгінгі ұрпақ үшін тарихтың бір бөлігіне айналғанымен, оның есімі мен мұрасы қоғам жадынан өшкен жоқ. Елдің әр өңірінде оның атымен көшелер, мектептер мен түрлі нысандар аталған. Ал Алматы облысының орталығының тұтастай Қонаев есімін иеленуі – халықтың мемлекет қайраткеріне деген құрметінің айқын көрінісі. Бұл өз кезегінде қала тұрғындарына да ерекше жауапкершілік жүктейді. Қонаев қаласының сәулеті, тазалығы, мәдениеті мен қоғамдық өмірі белгілі бір деңгейде

осы атауға сай болуы тиіс деген түсінік қалыптасады. Осы тұрғыдан алғанда, қала әкімінің мереке қарсаңында музейге баруы тарихи жады мен қазіргі қалалық дамудың сабақтастығын көрсететін мәнді шара болды.

Музей жұмысының ең басты бағыттарының бірі – тарихи мұраны сақтау ғана емес, оны келесі буынға жеткізу. Архивтік құжат, көне сурет немесе жеке зат уақыт өте келе өзінің материалдық құнынан да маңызды рухани мағынаға ие болады. Өйткені олар сол кезеңде өмір сүрген адамдардың дүниетанымы мен елдің қоғамдық ахуалынан хабар береді. Мұндай мұраны сақтау үлкен еңбек пен жауапкершілікті талап етеді. Әр жәдігер арнайы есепке алынып, зерттеліп, тиісті талаптарға сәйкес сақталады. Кейін сол материалдар арқылы көрмелер ұйымдастырылып, келушілерге тарихи деректер ұсынылады. Асхат Бердіханов музей ұжымының осы бағыттағы еңбегіне ризашылығын білдіріп, тарихи құндылықтарды халыққа және жас ұрпаққа жеткізу жолындағы қызметіне алғыс айтты. Сапар соңында Қонаев қаласының әкімі музейдің арнайы естелік кітабына өзінің ізгі тілегін қалдырды. Мұндай жазбалар да уақыт өте келе тарихтың бір бөлшегіне айналары сөзсіз. Себебі музей тек өткеннің мұрасын сақтайтын орын емес, қазіргі кезеңнің де оқиғаларын болашаққа жеткізетін рухани көпір.

Қонаев қаласы бүгінде жаңа даму кезеңіне қадам басты. Облыс орталығы мәртебесіне ие болғаннан кейін қаланың әлеуметтік, экономикалық және инфрақұрылымдық маңызы арта түсті. Алдағы жылдары шаһардың келбеті де, ауқымы да өзгере беретіні анық. Алайда қандай өзгеріс болмасын, қала тарихының негізі мен оның атауына байланысты рухани сабақтастық сақталуы тиіс. Бұл ретте Дінмұхамед Қонаевтың өмірі мен еңбегін насихаттау тек мерейтойлық даталармен немесе ресми іс-шаралармен шектелмегені жөн. Оның өмір жолынан елге қызмет ету, жауапкершілік, қарапайымдылық, еңбекқорлық секілді құндылықтарды көруге болады. Өткенін құрметтеген қоғам ғана болашағын нық қалыптастырады. Қала күні қарсаңындағы музейге сапар да осы ойды тағы бір мәрте еске салды. Бүгінгі Қонаев – заманауи облыс орталығы. Ал оның атауы – ел жадында қалған тарихи тұлғаның аманаты. Сондықтан қаланы дамыту дегеніміз тек жаңа ғимараттар мен жолдар салу емес. Ол – қаланың рухын, тарихын және ұрпақтар сабақтастығын сақтау. Осы тұрғыдан келгенде, Дінмұхамед Қонаев музейіндегі әрбір жәдігер өткенге көз салуға ғана емес, бүгінгі буынның өз жауапкершілігін сезінуіне де мүмкіндік береді. Қала күні қарсаңындағы бұл тағылымды сапар Қонаевтың есімі мен мұрасы өзі аттас қаланың рухани өмірінде әрдайым ерекше орын алатынын тағы бір мәрте көрсетті.

ҚОНАЕВТА ГАЗ ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫ КЕҢЕЙІП КЕЛЕДІ

Қонаев қаласында табиғи газ инфрақұрылымын дамыту жұмыстары жалғасып, биыл 2 және 18-шағынаудандарда 6,5 шақырымнан астам жаңа газ тарату желісі тартылды. Жүргізілген жұмыстардың нәтижесінде 2227 тұтынушыға табиғи газ желісіне қосылуға мүмкіндік жасалған. Қазіргі уақытта олардың 945-і көгілдір отынды пайдаланып отыр. Қала аумағы кеңейіп, жаңа тұрғын үйлер салынып жатқан кезеңде газдандыру мәселесі коммуналдық инфрақұрылымды дамытудың маңызды бағыттарының біріне айналып келеді.

2025-2026 жылдарға арналған инвестициялық бағдарлама шеңберінде газбен жабдықтау жүйесін дамытуға 38 миллион теңгеден астам қаржы бағытталған. Соның аясында 2-шағынауданда ұзындығы 4,5 шақырым болатын төмен қысымды газ желісінің құрылысы аяқталды. Бұл аумақтағы 36 үйдің 26-сы табиғи газға қосылған. Қалған үйлерде ішкі монтаж жұмыстарын жылыту маусымы басталғанға дейін аяқтау жоспарланған. 18-шағынауданда да екі шақырымнан астам жаңа газ желісі жүргізілді. Бір қарағанда бірнеше шақырым құбыр тарту шағын ғана инфрақұрылымдық жұмыс болып көрінуі мүмкін. Бірақ табиғи газға қосылған әр үй үшін бұл күнделікті тұрмыс сапасына әсер ететін нақты өзгеріс.

Газдандырудың тұрғындарға беретін басты артықшылықтарының бірі – отынмен қамтамасыз етудің тұрақтылығы. Бұрын газ баллонын пайдаланған үй шаруашылықтары оны сатып алу, жеткізуді күту және баллонды уақытылы ауыстыру мәселесіне тәуелді болатын. Қала тұрғыны Есенгүл Абдраимованың айтуынша, бұған дейін газ баллонын шамамен 4 мың теңгеге сатып алып, жеткізушіні күтуге тура келген. Егер отын

кешкі уақытта таусылса, кейде келесі күнге дейін күту қажет болатын. Орталық желіге қосылғаннан кейін табиғи газды тәуліктің кез келген уақытында пайдалану мүмкіндігі пайда болған. Бұл қарапайым мысал инфрақұрылымның адамның күнделікті өміріне қалай әсер ететінін жақсы көрсетеді.

Табиғи газға көшу тек қолайлылық мәселесі емес. Газ желісінің кеңеюі жеке тұрғын үйлердің отын түрлерін өзгертуіне, көмір немесе баллон газына тәуелділікті азайтуға мүмкіндік береді. Әсіресе күз бен қыс мезгілінде жылу мәселесі әр отбасы үшін маңызды. Қатты отынды сақтау, пеш жағу және күл шығару секілді күнделікті жұмыстардың азаюы да тұрғындарға қолайлы жағдай жасайды. Дегенмен газдың өзі де қауіпсіздік талаптарын қатаң сақтауды қажет ететін энергия көзі. Үй ішіндегі жабдықтың дұрыс орнатылуы, желдету жүйесінің қалыпты жұмыс істеуі және мамандардың тұрақты техникалық бақылауы газдандырумен қатар жүруге тиіс.

Газ бағасы да тұрғындарды қызықтыратын негізгі мәселелердің бірі. Ресми мәлімет бойынша, халық үшін сараланған тариф қолданылады. Қазір-

гі көрсетілген баға қосылған құн салығымен бірге бір текше метрге 56,07 теңгені құрайды. Бұл кәсіпорын бойынша тауарлық газдың орташа бағасынан төмен. Сонымен бірге газ тасымалдау тарифтері соңғы бес жылда өспегені айтылған. Мұндай деректер тұрғындарға коммуналдық шығындарын алдын ала есептеуге мүмкіндік береді.

Қонаевтың облыс орталығына айналуымен қаланың инженерлік инфрақұрылымына жаңа талаптар қойылып отыр. Тұрғын үй құрылысы көбейіп, жаңа аудандар қалыптасқан сайын газ, су, электр, жылу және көріз желілерінің қуатын да ұлғайту қажеттілігі туындайды. Сондықтан жаңа тұрғын үй кешендерін салумен қатар, оларды инженерлік желілермен қамтамасыз ету қалалық жоспарлаудың ажырамас бөлігі болуы керек. Қазіргі 2 және 18-шағынаудандардағы жұмыстар осы үлкен үдерістің бір бөлігі.

Газбен жабдықтау жүйесін жаңғырту алдағы жылдары да жалғасады. 2027-2028 жылдарға газ шаруашылығындағы жабдықтарды жаңарту және арнайы техника сатып алу қарастырылып отыр. Бұл мақсатқа шамамен 35 миллион теңге жоспарланған. Арнайы техниканың

жаңаруы апаттық жағдайларға жедел әрекет етуге, желілерді күтіп ұстауға және қызмет көрсету сапасын арттыруға мүмкіндік береді.

Қаланы газдандыру бір жылда аяқталатын жұмыс емес. Оның әр кезеңі жобалау, құрылыс, сынақтан өткізу, үй ішіндегі желілерді монтаждау және қауіпсіз қосылу секілді бірнеше сатыдан тұрады. Сондықтан тұрғындар үшін ең маңыздысы – газ желісінің көшеге келуімен ғана шектелмей, үйлердің нақты қосылуы. Биыл 2227 тұтынушыға мүмкіндік жасалып, 945 абоненттің газға қосылуы осы бағыттағы жұмыстың нақты нәтижесін көрсетеді.

Қонаевтың алдағы дамуы жаңа тұрғын аудандардың пайда болуымен жалғасатыны анық. Мұндай жағдайда заманауи әрі тұрақты инженерлік инфрақұрылым қаланың бәсекеге қабілеттілігін айқындайтын басты шарттардың біріне айналады. Көгілдір отын желісінің бірнеше шағынауданға жетуі – үлкен жоспардағы кезекті қадам. Ал бұл жұмыстың түпкі мақсаты – тұрғын үшін қауіпсіз, қолайлы және тұрақты коммуналдық қызмет қалыптастыру.

Аян ҚОНАРОВ

БАЛАЛАР ҚАУІПСІЗДІГІ – БАРШАМЫЗҒА ОРТАҚ ЖАУАПКЕРШІЛІК

Өткен демалыс күндері Қонаев қаласында болған қайғылы жол-көлік оқиғасы тұрғындарды тағы бір мәрте жолдағы қауіпсіздік мәселесіне назар аударуға мәжбүр етті. 20 қыркүйек күні шамамен сағат 18:40-та қаладағы №10 шағынауданда Hyundai автокөлігін басқарған 22 жастағы жүргізуші жолдың жүріс бөлігінде болған кәмелетке толмаған баланы қағып кеткен. Өкінішке қарай, бала алған жарақатынан оқиға орнында көз жұмды. Алматы облысының Полиция департаменті аталған дерек бойынша қылмыстық іс қозғалғанын, қажетті тергеу амалдары жүргізіліп жатқанын хабарлады. Күдікті уақытша ұстау изоляторына қамалған. Оқиғаның нақты мән-жайы мен жауапкершілік мәселесіне тергеу қорытындысынан бұрын баға беру дұрыс емес. Алайда бір баланың өмірін қиған бұл жағдай жолдағы қауіпсіздіктің қаншалықты маңызды екенін қоғамның есіне тағы салды.

Қала өскен сайын автомобиль саны көбейеді, жаңа тұрғын аудандар пайда болады, бұрын тыныш болған көшелерде қозғалыс жиілейді. Мұндай жағдайда

жүргізушінің де, жаяу жүргіншінің де жауапкершілігі артады. Әсіресе балалардың мінез-құлқын ересектермен салыстыруға болмайды. Олар көлік-

тің жылдамдығын немесе оған дейінгі қашықтықты дұрыс бағалай алмауы, ойынға беріліп кенет жолға шығуы мүмкін. Сондықтан тұрғын үйлерге, мектептер-

ге, балабақшаларға, ойын алаңдарына жақын аумақта жүргізушінің барынша сақ болуы аса маңызды.

Көлік жүргізушісі үшін бірнеше секундтық алаңдау немесе асығыстықтың салдары өте ауыр болуы мүмкін. Телефонға назар аудару, жылдамдықты жағдайға сай таңдамау немесе жолдың шетінде тұрған баланы дер кезінде байқамау кейде орны толмас өкінішке әкеледі. Қала көшесінде рөлге отырған әр адам алдындағы жолдың жай ғана қозғалыс жолағы емес, адамдар өмір сүретін орта екенін ұмытпауы керек. Көше бойында балалар, қарттар, велосипедшілер мен жаяу жүргіншілер болуы мүмкін. Сондықтан қауіпсіз жүргізу – тек жол ережесінің талабы емес, өзге адамның өміріне деген жауапкершілік.

Бұл мәселенің екінші жағы – баланың өзін жолда дұрыс ұстауға үйрету. Мұндай тәрбиені тек мектептегі бір сабаққа қалдыру жеткіліксіз. Ата-ана баласымен бірге жүрген кезде жолды қай жерден кесіп өту керектігін, бағдаршамды күтуді, тұрақта тұрған көліктің арасынан жүгіріп шықпау керектігін күнделікті көрсетіп отырғаны дұрыс. Балалар ересектердің сөзіне қарағанда олардың әрекетін көбірек қайталайды. Егер ата-ананың өзі рұқсат етілмеген жерден жолды кесіп өтсе немесе бағдаршамның қызыл түсіне асығып шығып кетсе, балаға қауіпсіздік ережесін түсіндірудің әсері төмендейді.

Соңы. Басы 3-бетте.

Күз мезгілінде күннің ерте бата бастайтынын да ескерген жөн. Қараңғы түскен кезде жүргізушінің жаяу жүргіншіні байқау мүмкіндігі төмендейді. Сондықтан баланың сырт киімінде жарықты шағылыстыратын элементтердің болғаны артық емес. Әсіресе мектептен немесе үйірмеден кеш қайтатын балалар үшін бұл қарапайым құрал қосымша қауіпсіздік береді. Ата-ана баласының күн сайын қай бағытпен жүретінін, жолдың қай жерінен өтетінін бірге қарап, қауіпсіз бағытты алдын ала таңдаса, бұл да тәуекелді азайтады.

Жол қауіпсіздігі тек жүргізуші мен жаяу жүргіншінің арасындағы қарым-қатынас емес. Қалалық инфрақұрылымның да маңызы зор. Жаяу жүргінші өткелдерінің көрінуі, көше жарығының жеткіліктілігі, тротуардың болуы, мектеп

БАЛАЛАР ҚАУІПСІЗДІГІ – БАРШАМЫЗҒА ОРТАҚ ЖАУАПКЕРШІЛІК

пен тұрғын үй маңындағы қозғалысты ұйымдастыру – қауіпсіз ортаның негізгі бөліктері. Қонаев облыс орталығы ретінде кеңейіп, жаңа үйлер салынып жатқан кезде көлік инфрақұрылымын да сол өзгеріске бейімдеу қажет. Жаңа тұрғын ауданын жобалағанда көліктің қайда жүретінімен қатар, баланың мектепке немесе ойын алаңына қалай қауіпсіз жететіні де ескерілуге тиіс.

Сонымен бірге кез келген қайғылы жағдайдан кейін кінәліні әлеуметтік

желіден іздеу немесе тек бір тарапты айыптау мәселені шешпейді. №10 шағынауданда болған оқиға бойынша тергеу әлі жалғасып жатыр. Сондықтан нақты құқықтық қорытындыны тиісті органдар береді. Қоғам үшін маңыздысы – болған жағдайдан сабақ алып, осындай оқиғаның қайталануына жол бермеуге күш салу.

Жолдағы қауіпсіздік үлкен қаржыдан бұрын күнделікті тәртіптен басталады. Жүргізушінің газ педалін сәл ертерек босатуы, ата-ананың баласына тағы бір

рет жол ережесін түсіндіруі, жаяу жүргіншінің белгіленген өткелге дейін бірнеше метр артық жүруі кейде бір адамның өмірін сақтап қалуы мүмкін. Баланың өмірі мен денсаулығынан маңызды ештеңе жоқ. Сондықтан көшелерімізде қауіпсіз орта қалыптастыру полицияның немесе әкімдіктің ғана міндеті емес. Ол – жүргізушінің де, ата-ананың да, жаяу жүргіншінің де, бүкіл қоғамның ортақ жауапкершілігі.

Ерлік КЕБЕКБАЙ

ИІС ГАЗЫ КӨРІНБЕЙДІ, БІРАҚ ҚАУІПТІ: ЖЫЛЫТУ МАУСЫМЫНА ДАЙЫНДЫҚ БАСТАЛДЫ

Күздің салқын күндері жақындаған сайын тұрғын үйлерде жылыту құралдарын пайдалану жиілейді. Осы кезеңде пеш пен мұржаның ақауы, дұрыс желдетілмеген бөлме немесе жылыту жабдығын дұрыс пайдаланбау адам өміріне қауіп төндіруі мүмкін. Осыған байланысты Қонаев қаласының Төтенше жағдайлар басқармасы әкімдік өкілдерімен бірлесіп «Қауіпсіз қала» акциясы аясында тұрғын үйлерді аралауды бастады. Алғашқы профилактикалық жұмыстар Шеңгелді ауылында жүргізілді. Кейін мамандар Қонаев қаласындағы қатты отынмен жылытылатын жеке үйлерді де қамтымақ. Биыл қала мен ауылдық елді мекендердегі үйлерге 100-ден астам иіс газы датчигін орнату жоспарланған.

Иіс газының басты қауіпі – адамның оны бірден байқай алмайтынында. Көміртек тотығы түссіз әрі иіссіз болады. Ол отын толық жанбаған кезде түзілуі мүмкін. Пештің тартуы нашарласа, мұржа бітелсе немесе бөлмеге таза ауа жеткілікті кірмесе, қауіпті газ үйдің ішіне жиналады. Адам оның бар екенін иісінен сезбегендіктен, алғашқы белгілерді қарапайым шаршаумен шатастырып алуы ықтимал. Бас ауруы, әлсіздік, жүрек айнуы, бас айналу секілді белгілер пайда болуы мүмкін. Сондықтан мұндай жағдайда уақыт жоғалтпай, бөлмені желдетіп, қауіпсіз жерге шығып, тиісті қызметтерге хабарлау қажет.

Иіс газы датчиктерінің маңызы осында. Шағын құрылғы үй ішіндегі ауа құрамын тұрақты бақылап, қауіпті деңгей анықталған жағдайда қатты дыбыс арқылы тұрғындарды ескертеді. Әсіресе түнгі уақытта немесе үйдегілер ұйықтап жатқан кезде мұндай ерте ескерту құрылғысының маңызы артады. Құрылғы адамның мұрны сезбейтін газды анықтайтындықтан, ол қарапайым әрі тиімді қауіпсіздік құралдарының бірі саналады.

Дегенмен датчик орнату барлық мәселені шешеді деп қарауға болмайды. Ең алдымен пеш пен мұржаның техникалық жағдайы дұрыс болуы керек. Жылыту маусымы басталмай тұрып мұржаны күйеден тазарту, пеш қабырғалары мен қосылған жерлерін тексеру, жарық немесе ақау байқалса жөндеу қажет. Желдету арналары да жабық болмауға тиіс. Кейде тұрғындар үй жылы болсын деп терезе мен барлық ауа кіретін саңылауларды толық жауып тастайды. Бірақ кез келген жану процесіне ауа қажет екенін ескеру керек. Желдетілмеген бөлмеде қауіпті газдың жиналуы ықтималдығы артады.

Төтенше жағдай мамандарының үйлерді аралау кезіндегі негізгі міндеттерінің бірі де – тұрғын-

дарға осындай қарапайым ережелерді түсіндіру. Өйткені өрт пен уланудың алдын алу салдарымен күрескеннен әлдеқайда тиімді. Бір мұржаны уақытында тазалау немесе істен шыққан пешті алдын ала жөндеу адам өмірін сақтап қалуы мүмкін. Әсіресе жеке тұрғын үйлерде қарт адамдар, кішкентай балалар немесе пеш жағу тәжірибесі аз тұрғындар болса, қауіпсіздікке ерекше көңіл бөлу қажет.

Жылыту маусымы кезінде электр жылытқыштарына қатысты қауіп те бар. Бір розеткаға бірнеше қуатты құрылғыны қатар қосу, қолдан жасалған жылытқыштарды пайдалану немесе электр сымдарының ақауын елемеу өртке әкелуі ықтимал. Сондықтан үйді жылытуға арналған кез келген құрылғының жарамдылығын алдын ала тексерген жөн. Құрылғыларды қараусыз қалдырмау, балалардың қолы жетпейтін жерде пайдалану және жанғыш заттарға тым жақын қоймау

– қарапайым болғанымен маңызды талаптар. Қонаев қаласы мен оған қарасты ауылдардағы 100-ден астам үйге датчик орнату бастамасы профилактикалық жұмыстың бір бөлігі ғана. Қауіпсіздіктің ең сенімді кепілі – тұрғынның өзінің жауапкершілігі. Әр отбасы жылыту маусымы басталғанға дейін пешін, мұржасын, газ немесе электр жабдығын бір рет мұқият қарап шықса, көптеген төтенше жағдайдың алдын алуға болады.

Күз бен қыс адамдар үшін үйдің жылуы мен жайлылығын білдіреді. Бірақ сол жылу қауіп көзіне айналмауы үшін қарапайым талаптарды естен шығармаған жөн. Иіс газы көзге көрінбейді, иісі де сезілмейді. Сондықтан қауіптің белгісін күтпей, оған алдын ала дайын болу – ең дұрыс шешім.

Шолпан ҚАРАЕВА

ӘКІМШІЛІК ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚҚА ҚАНДАЙ ЖАЗА ҚОЛДАНЫЛАДЫ?

Қоғамдық тәртіпті сақтау әр азаматтың заң талаптарын білуінен және оны орындауынан басталады. Күнделікті өмірде елеусіз көрінетін кейбір әрекеттердің өзі әкімшілік құқық бұзушылыққа жатуы мүмкін. Мұндай жағдайда заңда белгіленген жауаптылық туындайды.

Қазақстан Республикасы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 25-бабына сәйкес, жеке тұлғаның құқыққа қарсы, кінәлі түрде, яғни қасақана немесе абайсызда жасаған әрекеті не әрекетсіздігі әкімшілік құқық бұзушылық деп танылады. Заңды тұлғаның құқыққа қайшы әрекеті немесе әрекетсіздігі де осы санатқа жатады.

Әкімшілік құқық бұзушылық қылмыстық құқық бұзушылықтан қоғамдық қауіптілік дәрежесі мен туындайтын құқықтық салдарына қарай ерекшеленеді. Егер Кодекстің Ерекше бөлігінде көзделген әрекет өзінің сипаты бойынша қылмыстық жауаптылыққа әкеп соқпаса, оны жасаған адам әкімшілік жауаптылыққа тартылады.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы заңнаманың басты міндеті - адамның және азаматтың құқықтарын, бостандықтарын мен заңды мүдделерін қорғау. Заң талаптары халықтың денсаулығын, санитариялық-

эпидемиологиялық саламаттылықты, қоршаған ортаны, қоғамдық тәртіп пен қауіпсіздікті, меншікті, қоғамдық имандылықты қорғауға бағытталған. Сондай-ақ мемлекеттік басқарудың белгіленген тәртібін, ұйымдардың заңмен қорғалатын құқықтары мен мүдделерін сақтау және құқық бұзушылықтың алдын алу көзделеді.

Қазақстан аумағында әкімшілік құқық бұзушылық жасаған жеке немесе заңды тұлға Кодексте белгіленген тәртіппен жауапқа тартылады. Жеке тұлғаны әкімшілік жауаптылыққа тарту үшін ол құқық бұзушылық жасалған немесе оның жолы кесілген кезде он алты жасқа толған әрі ақыл-есі дұрыс болуы қажет.

Кодекстің 41-бабында әкімшілік жазалардың мынадай түрлері көрсетілген: ескерту жасау; әкімшілік айыппұл салу;

құқық бұзушылық жасау құралы немесе нысанасы болған затты, сондай-ақ құқық бұзушылық салдарынан алынған мүлікті тәркілеу; арнайы құқықтан айыру; рұқсаттан айыру, оның қолданылуын тоқтата тұру немесе тізілімнен алып тастау; қызметті тоқтата тұру немесе оған тыйым салу; заңсыз салынып жатқан немесе салынған құрылысты мәжбүрлеп бұзу; қоғамдық жұмыстарға тарту; әкімшілік қамаққа алу; шетелдікті немесе азаматтығы жоқ адамды Қазақстан Республикасының аумағынан әкімшілік жолмен шығарып жіберу.

Жаза түрі құқық бұзушылықтың сипатына, оны жасаған тұлғаға және істің өзге де мән-жайларына қарай заңда белгіленген тәртіппен қолданылады. Сондықтан азамат өз әрекетінің құқықтық салдарын алдын ала бағалап, қоғамдық тәртіп пен заң талаптарын сақтауға жауапкершілікпен қарауы керек.

Батыр Бауыржан Момышұлының «Тәртіпсіз ел болмайды, тәртіпке бағынған құл болмайды» деген сөзі қоғам өміріндегі заң мен тәртіптің маңызын айқын аңғартады. Тәртіп орныққан жерде азаматтардың құқығы қорғалып, қоғамдық қауіпсіздік нығаяды.

Н. МЕДЕТОВ,
«Қонаев қаласының санитариялық-эпидемиологиялық бақылау басқармасы» РММ басшысы

ЧИСТОТА НАЧИНАЕТСЯ С КАЖДОГО

Всемирный день чистоты в Алматинской области отметили большим общенациональным субботником. К экологической акции присоединились жители городов и сел региона, волонтеры, молодежь и представители общественности. В этот день участники приводили в порядок парки и дворы, очищали территории от мусора, а в Қонаеве высадили 200 саженцев яблонь.

Участие в субботнике принял и аким Алматинской области Чингис Аринов. Он подчеркнул, что бережное отношение к окружающей среде и чистоте населенных пунктов зависит от вклада каждого жителя, и призвал активнее участвовать в инициативе «Таза Қазақстан», поддерживая благоустройство и озеленение родных городов и сел.

Как сообщили в акимате Алматинской области, экологическая инициатива «Таза Қазақстан» в регионе проводится на системной основе. На сегодняшний день в субботниках, организованных по всей области, приняли участие более 40 тысяч человек. Общими усилиями вывезено 2 230 тонн отходов, очищено 762 гектара территории. Для санитарной очистки и благоу-

стройства было задействовано свыше 400 единиц техники.

Работа, впрочем, не ограничивается отдельными экологическими акциями. Благоустройство территорий в области ведется еженедельно.

– Работы по благоустройству и санитарной очистке территорий продолжаются уже 31 неделю. За этот период в них приняли участие около 730 тысяч человек, очищено 10 тысяч гектаров территории, высажено 104 081 дерево и задействовано более 4 200 единиц техники, – сообщила представитель Управления жилищно-коммунального хозяйства и благоустройства Алматинской области Алина Тусипбаева.

За масштабными цифрами стоят вполне конкретные перемены – очи-

щенные улицы и дворы, новые зеленые зоны и территории, которые постепенно приобретают ухоженный облик. Участники субботника отмечают: каким будет город или село завтра, во многом

зависит от отношения самих жителей к месту, в котором они живут.

Об этом говорил и член областного чечено-ингушского этнокультурного объединения Шахит Лабазанов, присоединившийся к акции.

– Услышав о проведении такого доброго и полезного мероприятия, мы с удовольствием пришли принять участие. Сегодня наш город быстро благоустраивается. Хотелось бы, чтобы посаженные сегодня деревья выросли и это место наполнилось детским смехом, стало пространством, где наши внуки смогут свободно играть. Сегодняшняя акция наглядно показала наше единство, – отметил он.

Особое внимание в регионе уделяется озеленению. Согласно плану на 2026-2030 годы, в Алматинской области ежегодно предполагается высаживать около 220 тысяч деревьев.

Посаженное сегодня дерево даст тень лишь спустя годы, однако именно из таких небольших шагов складывается облик будущих городов и сел. А чистота улиц и дворов начинается с самого простого – с привычки каждого беречь пространство вокруг себя.

В ВОДОЕМ – ПО НАУКЕ: КАК ВОССТАНАВЛИВАЮТ РЫБНЫЕ ЗАПАСЫ КАПШАГАЯ

Вода на несколько минут буквально ожила: одна за другой в Капшагайское водохранилище отправлялись партии мальков – карпа, сазана, белого амура и толстолобика. В рамках экологической инициативы «Таза Қазақстан» здесь прошла акция по зарыблению водоема, направленная на восполнение рыбных ресурсов.

Всего в водохранилище выпустили более 100 тысяч мальков карповых пород. Средний вес каждой особи составил около 20 граммов. В акции приняли участие ТОО «Акмарин Г», ТОО «Бриз-М» и крестьянское хозяйство «Атамұра». Работы проводились в рамках договорных обязательств рыбохозяйственных предприятий.

Сам выпуск занимает лишь небольшую часть всей работы. До того как мальки оказываются в воде, каждую партию проверяет специальная комиссия. Специалисты пересчитывают рыбу, оценивают ее состояние и вес. Для выпуска устанавливаются определенные нормативы: вес одной особи должен составлять порядка 12-20 граммов.

Какие именно виды рыб и в каком количестве должны появиться в конкретном водоеме, определяют специалисты Научно-производственного центра рыбного хозяйства. Решения принимаются на основе ежегодного мониторинга и исследований состояния водных объектов.

– Мы каждый год мониторим водоемы нашего региона, и каждый природопользователь выполняет свои

плановые обязательства. По плану развития они должны зарыблять свои участки и водоемы, – отметил заместитель генерального директора Научно-производственного центра рыбного хозяйства Тынысбек Баракбаев.

Зарыбление Капшагайского водохранилища проводится на постоянной основе. В 2025 году рыбохозяйственные предприятия выпустили сюда 162 921 малька. Еще 546 990 мальков ценных

видов рыб были выпущены в рамках государственного заказа.

В этом году объемы планируется увеличить. По государственному заказу в водохранилище намерены выпустить более 500 тысяч мальков. Еще 664 872 особи должны быть выпущены за счет рыбохозяйственных предприятий.

При этом Капшагайское водохранилище – лишь часть большой работы, которая ведется в пределах Балхаш-Алакольского бассейна. По словам руководителя Балхаш-Алакольской межобластной бассейновой инспекции рыбного хозяйства Рината Кумашева, по итогам 2025 года в водоемы бассейна было выпущено более 4 миллионов рыб.

В текущем году показатели планируется увеличить. Согласно результатам научных исследований и рекомендациям Научно-производственного центра рыбного хозяйства, в водоемы Балхаш-Алакольского бассейна должны выпустить более 6 миллионов сегазетов.

За каждой такой цифрой – конкретный участок водоема, определенный вид рыбы и установленный объем зарыбления. Специалисты в течение года исследуют водные объекты, после чего для каждого природопользователя рассчитывается необходимое количество мальков.

Очередная партия в более чем 100 тысяч особей уже отправилась в Капшагайское водохранилище. Теперь малькам предстоит адаптироваться к естественной среде и стать частью экосистемы одного из крупнейших водоемов Алматинской области.

Дина АМИРОВА

КІТАППЕН-БОЛАШАҚҚА

КІТАП – ОТБАСЫНЫҢ РУХАНИ АЗЫҒЫ

FAMILY BOOK TIME – Қонаев қалалық кітапханасы жанынан құрылған тұрақты оқырмандардың отбасылық клубы. Бүгінде клуб құрамында 12 отбасы бар. Бұл шаңырақтарды біріктіріп отырған ортақ құндылық – кітапқа деген сүйіспеншілік, отбасымен бірге уақыт өткізу және рухани дамуға ұмтылыс.

Клубтың басты мақсаты – отбасы құндылықтарын нығайту, кітап оқу мәдениетін насихаттау, ұрпақтар сабақтастығын рухани тұрғыда дамыту. Ал негізгі міндеті – отбасылық оқуды қызықты әрі эмоционалды үдеріске айналдырып, ата-ана мен баланы кітап арқылы жақындастыру, бірге оқуға, бірге талқылауға және өзара пікір алмасуға мүмкіндік жасау.

Family Book Time клубының әр кездесуі – отбасы мүшелерінің бір-біріне көңіл

бөліп, кітап әлеміне бірге енетін ерекше сәт. Мұнда оқылған шығарма талқыланып қана қоймай, оның тәрбиелік мәні, кейіпкерлері мен өмірлік тағылымы туралы ой бөлісіледі. Осындай орта балалардың кітапқа қызығушылығын арттырып, ата-ананың да оқырмандық белсенділігін күшейте түседі.

Клуб мүшелерінің арасында үлгілі отбасылық оқу дәстүрін қалыптастырған Жансаковтар отбасын ерекше атап өтуге болады. Бұл әулеттің үлкені

– 1945 жылы дүниеге келген Төлеуов Жақсылық, жұбайы Кежебаева Бораш. Отбасының үлкендері қазақ классиктері мен қазіргі заман авторларының шығармаларын қызығушылықпен оқып, кітапты отбасының рухани азығына айналдырып келеді.

Осы отбасында кітапхана мен отбасының арасындағы «алтын көпір» қызметін атқарып жүрген немере келіні Жансакова Толғанайдың еңбегі айрықша. Толғанай ай сайын отбасы мүшелерінің сұранысы мен қызығушылығына сай кітаптарды өзі таңдап, кітапханадан алып, үйдегі үлкендерге жеткізіп отырады. Қазақ әдебиетінің классиктерімен қатар, жаңа авторлардың шығармаларын да оқуға ұсынып, бірнеше буынның кітаппен байланысын үзбей келеді. Бұл – кітаптың отбасын біріктіретін рухани күш екенін көрсететін тағылымды үлгі.

Клубтың тағы бір белсенді мүшесі – Пірмұхамедтер әулеті. Көпбалалы отбасының анасы Ақтолқын балаларымен бірге кітапхана өміріне белсене араласып, түрлі мәдени-көпшілік шараларға тұрақты қатысып келеді. Отбасындағы балалардың кітапқа деген қызығушылығы анасының қолдауымен артып, олардың шығармашылық қабілеттері де шыңдала түсуде.

Жазира НУПТИЕВА,
Қонаев қалалық кітапханасының
кітапханашысы

ҚОНАЕВТА ҚҰРЫЛЫС ҚАРҚЫНЫ АРТЫП КЕЛЕДІ

Облыс орталығы мәртебесіне ие болғаннан кейін Қонаев қаласында құрылыс көлемі біртіндеп артып, жаңа тұрғын үй кешендері мен әкімшілік нысандар қаланың келбетін өзгерте бастады. Қазір шаһарда жалпы ауданы 103 мың шаршы метр болатын 19 тұрғын үй кешенінің құрылысы жүріп жатыр. Бұл – бір мезетте қаланың бірнеше бөлігінде жаңа тұрғын аудандар қалыптасып, тұрғын үй нарығының кеңейіп келе жатқанын көрсететін маңызды көрсеткіш. Құрылысы жүргізіліп жатқан жобалардың қатарында «NNS City», «Comfort», «Аристократ», «Абай», «Самұрық», «Атамекен», «Өркен», «Qonaev Breeze», «Jagatau», «Бригантина», «Qonaev Residence», «AY-CITY», «Спутник», «Мегаполис» және басқа да тұрғын үй кешендері бар.

Қала құрылыс бөлімінің мәліметіне сәйкес, биыл Қонаевта 62 мың шаршы метр тұрғын үйді пайдалануға беру жоспарланған. Жыл басынан бері оның 27 мың шаршы метрі қолданысқа беріліп үлгерген. Сонымен қатар Шеңгелді ауылында да жеке тұрғын үй құрылысы қарқын алып келеді. Бұл мәліметтерді жай ғана салынған шаршы метрдің саны ретінде қарауға болмайды. Жаңа тұрғын үйлер – қаланың халық саны мен экономикалық белсенділігіне, әлеуметтік және коммуналдық инфрақұрылымына тікелей әсер ететін фактор. Бірнеше жүз немесе мың жаңа отбасы қоныстанған жерде мектеп пен балабақшаға, қоғамдық көлікке, автотұраққа, су, жылу, электр және газ желілеріне қажеттілік қатар өседі. Сондықтан тұрғын үй құрылысының қарқыны қаланың қалған инфрақұрылымын да ілестіре дамытуды талап етеді.

Қонаевтағы қазіргі құрылыс үдерісінің бұрынғы кезеңдерден тағы бір айырмашылығы – әкімшілік инфрақұрылымның қатар қалыптасуы. Алматы облысының орталығы болған соң өңірлік мемлекеттік органдарды орналастыру үшін жаңа ғимараттарға қажеттілік туындады. Қазір Кешенді даму жоспары аясында қалада алты әкімшілік нысан салынып жатыр. Олардың арасында прокуратура, Ұлттық қауіпсіздік комитетіне арналған нысан, Департаменттер үйі, Полиция департа-

менті, облыстық сот және өзге мемлекеттік мекемелер орналасатын ғимараттар бар. Мұндай нысандардың бой көтеруі Қонаевтың бұрынғы курорттық және өндірістік қаладан толыққанды әкімшілік орталыққа айналып келе жатқанын көрсетеді.

Әкімшілік мекемелердің жаңа ғимараттарға шоғырлануы қаланың қоғамдық өміріне де ықпал етеді. Мемлекеттік қызметкерлер саны артып, қызметтік және іскерлік сапарлар көбейген сайын қоғамдық тамақтану, қызмет көрсету, тұрғын үй жалдау, сауда және көлік салаларына да жаңа сұраныс қалыптасады. Яғни мемлекеттік нысанның салынуы бір ғана ғимараттың пайда болуымен аяқталмайды. Оның айналасында жаңа экономикалық белсенділік қалыптасып, шағын және орта бизнес үшін қосымша мүмкіндік туындайды. Осы себепті облыс орталығының құрылысы қаланың бүкіл экономикасына әсер ететін ұзақ мерзімді үдеріс ретінде қарастырылуы тиіс.

Қаладағы әлеуметтік және спорттық инфрақұрылым да құрылыс назарынан тыс қалмай отыр. Құрылыс бөлімінің мәліметінше, жуырда бір гектар аумақта денешынықтыру-сауықтыру орталығының құрылысы басталған. Нысан жеке инвестиция есебінен салынып жатыр. Орталықта пауэрлифтинг, бокс, күрес және басқа да спорт түрлерімен айналысуға мүмкіндік қарастырылған. Қала халқы көбейген сайын мұндай

нысандарға деген сұраныс та артады. Әсіресе жастар үшін спортпен тұрақты айналысатын қолжетімді орындардың көбеюі салауатты өмір салтын қалыптастырудың маңызды бөлігі.

Құрылыстың қарқынды жүруі тұрғындар үшін жағымды өзгерістер әкелгенімен, қала жоспарлауда тепе-теңдікті сақтау да маңызды. Жаңа тұрғын үйдің қасында мектеп, балабақша, дәріхана, емхана, дүкен, қоғамдық көлік аялдамасы және демалыс орны қолжетімді болмаса, заманауи үйдің өзі тұрғынға толық жайлылық бере алмайды. Сондай-ақ жаңа ғимараттардың инженерлік желілерге түсіретін жүктемесін алдын ала есептеу қажет. Қонаевтың көптеген коммуналдық желісі ондаған жыл бұрын салынғаны белгілі. Қазір олардың бір бөлігі кезең-кезеңімен жаңартылып жатыр. Демек, жаңа құрылыс пен ескі инфрақұрылымды жаңғырту жұмыстары қатар жүруі қажет.

Қаланың сәулеттік келбеті де назардан тыс қалмауы тиіс. Облыс орталығы

мәртебесі Қонаевқа жаңаша бейне қалыптастыру мүмкіндігін берді. Бірақ жаңа ғимараттардың әрқайсысын жеке-жеке тұрғызумен шектелмей, тұтас қалалық кеңістікті бір жүйе ретінде қарастырған жөн. Жаяу жүргіншіге қолайлы көшелер, көгалдандырылған аулалар, балалар алаңдары, қоғамдық кеңістіктер мен ыңғайлы көлік жүйесі үйлескенде ғана қаланың өмір сүруге қолайлы ортасы қалыптасады.

Бүгінгі құрылыс көлемі Қонаевтың алдағы жылдарда да ұлғая беретінін аңғартады. 19 тұрғын үй кешені, жаңа әкімшілік ғимараттар мен спорттық нысан – осы өзгерістің қазіргі көрінісі. Ең маңыздысы, құрылыс қарқыны тұрғындардың тұрмыс сапасының өсуімен қатар жүруі керек. Өйткені қаланың дамуы салынған ғимараттардың саны ғана емес, сол ғимараттардың арасында адамдарға қаншалықты жайлы өмір сүруге жағдай жасалғанымен өлшенеді.

Аян ҚОНАРОВ

МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТШІ ӘДЕБІ – МЕМЛЕКЕТ БЕДЕЛІ

Мемлекеттік қызметшілердің әдептілік тәртібі және олардың өз міндеттеріне қатысты әділеттілік деңгейі жалпы қоғам жағдайының, ондағы сыбайлас жемқорлық деңгейінің, инвестициялық ахуал жағдайының және т.б. маңызды көрсеткіштерінің бірі болып табылады. Бұл ретте Елбасының «мемлекеттік қызметші, басшы берілген билікті қолдануы керек, бірақ оның құмарлыққа салынбауы керек», «Кейде лауазымға тағайындайсың, ал ол аяғының астына қарамайды», «Мемлекеттік органдардың басшылары мен мемлекеттік қызметшілер жалпы «өз мүддесін емес, халықтың игілігін ойлауы керек» деген сөздерін жадыңызда мықтап ұстаған жөн.

Әдеп жөніндегі уәкілдің негізгі функцияларына мемлекеттік қызметшілердің қызметтік әдеп нормаларын сақтау, мемлекеттік қызмет туралы заңдарына түсіндірме және кеңес беру, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтардың алдын алу және ұжымда қолайлы моральдық-психологиялық ахуалды қалыптастыру жататыны. Алайда бұл жауапкершілік жүгін арқалау оңай шаруа емес. Ол үшін өмірлік мол тәжірибе қажет-ақ.

Әдеп жөніндегі уәкілдің дербес атқаратын лауазымының енгізілуі «100 нақты қадам» Ұлт жоспарының 12-қадамын жүзеге асыруды көздейді. Ал мемлекеттік қызметшінің моральдық-әдептік құндылықтарын дамыту арқылы оның оң имиджін қалыптастыру идеологиялық, саяси және мәдени аспектілерді қарастырады. Мемлекеттік қызметшінің кәсіби шебер болуы жеткіліксіз. Оның тартымды, әлеуметтік топтардың көпшілігіне қолайлы бейнесі болуы қажет. Сондықтан мемлекеттік қызметшілердің бейнесі - ең алдымен билік органдарында жұмыс істейтін лауазымды тұлғалардың мінездемесі.

лерінен, олардың образдарын тікелей және жанама құрастырушы факторлардан қалыптасады. Оның қалыптасуы - күрделі және ұзақ үрдіс. Мемлекеттік қызметшінің жұмысы мен тәртібі әрдайым ашық. Оның бейнесі - мемлекет бейнесінің бір бөлігі. Мемлекеттік қызметшілердің, жалпы мемлекеттік органдар басшыларының жұмысы бойынша биліктің пәрменділігі, олардың қарапайым халықтың мұңы мен мұқтажына жауап бере білу деңгейі бағаланады. Мемлекеттік қызметшілерге жүктелетін жоғары жауапкершілік осыдан туындайды.

Мемлекетке қызмет ету – қоғам мен мемлекеттің тарапынан ерекше сенімге иелену, моральдық-әдептілік талапқа сай келіп, еліміздің жарқын келешегін түзуге бар күш-жігерді жұмсау. Лайым осы бағытта аянбай, еліміздің әлеуметтік-экономикалық ахуалының жақсаруына үлес қосайық!

А.НУГМАНОВ,
ҚР ДСМ Медициналық және
фармацевтикалық бақылау
департаментінің Әдеп жөніндегі
уәкілі, бөлім басшысы

СЕМЕЙ ЯДРОЛЫҚ СЫНАҚ ПОЛИГОНЫНЫҢ ЖАБЫЛҒАНЫНА – 35 ЖЫЛ

АУЫЛ АДАМДАРЫН ТӘЖІРИБЕ

1949 жылы 29 тамызда КСРО әскери-өнеркәсіп кешені Қазақстан тұрғындарына қарсы «жарияланбаған соғысты» бастап кетті. Бұл эксперимент үшін Кремльдің алдында Лаврентий Берия жауап беретін болды. Ол екі түрлі тізім дайындатқан: біріншісінде сынақшыларды ордендермен марапаттауға ұсыну туралы болса, ал екіншісінде сәтсіз болған жағдайда, ату туралы еді.

Әлемде ашық түрде жарияланбай, құпия жүргізілген, тірі адамның жаны түршігерлік алапат соғыс-Семей ядролық сынақ майданы осылай басталған болатын. Алғашқы сынақ жасалған күні Семей облысының Абыралы, Абай аудандары ауылдарының тұрғындары 20 күнге көшіріліп, Қарауыл ауылында атом бомбасын сынақтан өткізу кезінде 40 адам «тәжірибе жасауға» қалдырылыпты. Олардың аты-жөндерін Алматы қаласындағы «Республикалық Ұлы Отан соғысы ардагерлеріне арналған клиникалық госпитальда» жасалған баннерден көріп, жағамды ұстаған едім.

1. Жакеев Дәулетбек-аудандық партия хатшысының көмекшісі, қайтыс болған.
2. Сайн Ағзам-аудандық партия комитетінің бөлім меңгерушісі, қайтыс болған.
3. Рахымбаев Физат-аудандық комсомол комитетінің бірінші хатшысы, қайтыс болған.
4. Слямханов Әсемхан-парткабинет меңгерушісі, қайтыс болған.
5. Қожахметов Нұртаза-аудандық атқару комитетінің инструкторы, қайтыс болған.
6. Баймышев Мырзабек-аудандық атқару комитетінің инструкторы, қайтыс болған.
7. Алдабергенов Қаламбек-жалпы бөлімінің меңгерушісі, қайтыс болған.
8. Күзбаев Хауыс-сауда бөлімінің меңгерушісі, қайтыс болған.

9. Күлекенов Сергей-құрылыс бөлімінің меңгерушісі, қайтыс болған.

10. Маралбаев Сейтқали-мәдениет бөлімінің меңгерушісі, қайтыс болған.

11. Төлеукасымов Хафез-оқу бөлімінің меңгерушісі, қайтыс болған.

12. Аймұхамбетов Досымхан-селолық советтің секретары, қайтыс болған.

13. Бітербаев Хафез-селолық советтің секретары, қайтыс болған.

14. Рахымжанов Фазыл-коммуналдық шаруашылық бөлімінің меңгерушісі, қайтыс болған.

15. Қамбаров Нұғыман-жүргізуші, қайтыс болған.

16. Сләмбеков Талғат-аудандық атқару комитетінің бухгалтері, қайтыс болған.

17. Арғымбеков Дініслам-қаржы бөлімінің инспекторы, қайтыс болған.

18. Бейсекеев Төлеубай-мәдениет үйінің жұмыскері, қайтыс болған.

19. Азубаев Төкен-бухгалтер, қайтыс болған.

20. Апрымов Секен-халық судьясы, қайтыс болған.

21. Түсіпбаев Теміржан-мәдениет үйінің қызметкері, қайтыс болған.

22. Оспанов Игентай-бухгалтер, қайтыс болған.

23. Жұманбаев Ғазез-мәдениет үйінің қызметкері, қайтыс болған.

24. Анияров Мақсұт-жүргізуші, қайтыс болған.

25. Мұсабеков Кабір-комхоз жұмысшысы, қайтыс болған.

26. Тұрғанбаев Аманбек-аудандық атқару комитетінің қызметкері, қайтыс болған.

27. Абдулрахимов Шағатай-аудандық атқару комитетінің қызметкері, қайтыс болған.

28. Мұхаметжанов Мажитбек-милиционер, қайтыс болған.

29. Әміренов Мұқаш-милиционер, қайтыс болған.

30. Кенжеғұлов Сабыр-дайындау бөлімінің инспекторы, қайтыс болған.

31. Серікбаев Сыбанғали - экономист, қайтыс болған.

32. Асылбеков Жақыпбек-бас бухгалтер, қайтыс болған.

33. Сүлейменов Әшім-бөлім меңгерушісі, қайтыс болған.

34. Жакин Бағдат-жұмысшы, қайтыс болған.

35. Уажанов Тоқтар-жұмысшы, қайтыс болған.

36. Исмайылов Тауфик-мекеме меңгерушісі, қайтыс болған.

37. Әкімғожин Амантай-мұғалім, қайтыс болған.

38. Жанұзақов Дініслам-мұғалім, қайтыс болған.

39. Есентаев Қуатхан-мұғалім, қайтыс болған.

40. Өсімжанов Жәкен-қоймашы, қайтыс болған.

Осы қырықтың бірі Талғат Сләмбеков көзі тірісінде «Қазақ әдебиеті» газетіне жазған естелігінде: «1953 жылдың шілде айында аудандық Кеңес атқару комитетінің есепшісі болып қызмет істейтінмін. Сол кездегі аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы Қапан Мұсайынов пен аудандық кеңес атқару комитетінің төрағасы Кәрім Нұрбаевты облыс орталығына жедел шақыртып әкетті. Онда олар көп бөгелген жоқ. Өңдері өрт сөндіргендей. Ауыл ауылға шапқыншы жіберіп, аудан белсенділерін жедел жинады.

Мәскеуден бір маршал келіпті, осы маңда үлкен әскери жаттығу өтетін көрінеді. Сондықтан Абай, Абыралы аудандарының халқы үш күн ішінде жерді босату керек. Қысқа да нұсқа әңгіменің ұзын-ырғасы осы. Іле-шала КСРО

ЖАСАУҒА ҚАЛДЫРҒАН

Министрлер кеңесінің төрағасы Т.Маленковтың жарлығымен аудандық кеңес атқару комитетінің есебіне 3 миллион сом ақша келіп түсті. Жоғарыда берілген нұсқауға орай, оны жан басына 500 сомнан бөліп бердік. Содан халық аудан орталығынан 200-300 шақырым қашықтыққа бір күнде көшірілді. Ел не болғанын білмей есеңгіреп абдырап қалды.

Өз басым «осында керексің» дегеннен соң көшпей қалдым. Ол кезде жасым 28-де болатын. Қарауылда қалдырылған 10 адам екенбіз. Ал, Абыралы, Абай аудандары ауылдарын есептегенде 40 адам «тәжірибе жасауға қалдырыпты». Мұны кейін білдік. Сол күні аспан шайдай ашық еді. Ойымызда ештеңе жоқ, сыртта жүргенбіз. Бір уақытта ашық аспанда найзағай жарқ ете қалды. Іле алып саңырауқұлақ көкке көтерілді. Қатты толқыннан деміккендей болдық. Біз табиғаттың осыған дейінгі белгісіз бір құбылысы ма?-дедік те қойдық. Мұның сол сәтте денсаулыққа зиян екенін болжап, біле де алмадық. Арада көп уақыт өтпей жел тұрып, төңіректі шаң басып кетті.

Содан кейін арада екі сағат өткеннен кейін әскери адамдар тікұшақпен келіп, бізді машинаға отырғызып, Шыңғыс тауының ішіне алып кетті. Осы жерде олар бізді есепке алды. Үсті-басымызды дозиметрмен тексерді де, әрқайсысымызға 200 грамдық стаканға толтырып, арақ берді. Ішпейміз десек те, бой бермей аузымызға зорлап құйғандай болды.

Сонымен жиырма күн өткен соң, Абай ауданының халқы көшірілген жерлерінен қайта қайтарылды. Бізді, яғни сол 40 адамды полигон басшылығы ұмытпапты. Арада бір жыл өткен соң, әлгі 40 адамның сегізін Семейге алып барып, бір жарым ай бойы тексеруден өткізді. Бізбен сөз арасында «Осының бәрі болашақ үшін» деп қояды. Сонда ғана барып өзіміздің сынақ аймағында тәжірибе үшін қалдырылғанымызды сезіндік»,- депті марқұм.

Талғат Сләмбеков айтқандай, осы тәжірибеге қалдырылған адамдардың басым көпшілігі 50 жасқа жетпей полигонның зардабынан көз жұмды. Талғаттың да үш баласы қайтыс болды, бірі миынан обыр табылған екі жасар бала еді. Оның отбасында радиация зардабы үшінші ұрпаққа дейін жетіп, немересі сал болып туды. Өзі де полигонның зардабынан 1996 жылы 71 жасқа қараған шағында қайтыс болды.

1953 жылы 12 тамызда тұңғыш сутегі бомбасын сынау кезінде Қайнар ауылында да 42 адам әдейі тәжірибе үшін қалдырылған. Олар атом сынағының құрбаны болып, өмірден ерте озды.

- 1. Абдыханов Кенжебек-атқару комитетінің қызметкері, рактан қайтыс болған.
- 2. Абдыханов Топанай-дайынау мекемесінің бастығы, рактан қайтыс болған.
- 3. Айтбаев Елеукен-тұтынушылар кооперациясының қызметкері, рактан қайтыс болған.
- 4. Аубакиров Құлан-қойма меңгерушісі, рактан қайтыс болған.
- 5. Аубакиров Оспан-колхоз бастығы, рактан қайтыс болған.
- 6. Әзілханов Баймұханбет-тұтынушылар кооперациясының қызметкері, рактан қайтыс болған.
- 7. Баратов Сүлеймен-тұтынушылар кооперациясының қойма меңгерушісі, рактан қайтыс болған.
- 8. Батырбеков Қонысбек-милиционер, рактан қайтыс болған.

- 9. Бейсенбаев Дәулетқали-ақша жинағының агенті, рактан қайтыс болған.
- 10. Бекишев Төлеш-собез бухгалтері, рактан қайтыс болған.
- 11. Жұмаділов Әйкежан-тұтынушылар кооперациясының қызметкері, рактан қайтыс болған.
- 12. Жұмаділов Кәкім-мұғалім, рактан қайтыс болған.
- 13. Жүнісов Смағұл-комхоз бастығы, рактан қайтыс болған.
- 14. Жұмашев Шөкен-Молотов колхозының бухгалтері, рактан қайтыс болған.
- 15. Ибақов Мақсен-Алғабас ауылдық советінің хатшысы, рактан қайтыс болған.
- 16. Имантаев Әбдіғали-ауылсовет хатшысы, рактан қайтыс болған.
- 17. Кенжин Қайролла-милиционер, рактан қайтыс болған.
- 18. Қуашев Мұқан-тұтынушылар қоғамы бастығының орынбасары, рактан қайтыс болған.
- 19. Құдышев Оралбек-мұғалім, рактан қайтыс болған.
- 20. Құсайынов Қабікен-партия қызметкері, рактан қайтыс болған.
- 21. Құсатаев Түсіп-жинақ кассасының бастығы, рактан қайтыс болған.
- 22. Құтанов Ізімхан-дайындау мекемесінің қызметкері, рактан қайтыс болған.
- 23. Молдағұлов Еренғали-сауда қызметкері, рактан қайтыс болған.
- 24. Мұсаханов Қари-партия комитетінің инспекторы, рактан қайтыс болған.
- 25. Нұрғалиев Елеуғазы-мал дәрігері, рактан қайтыс болған.
- 26. Нұрланов Әлімхан-комсомол хатшысы, рактан қайтыс болған.
- 27. Әміржанов Қабікен-мал дәрігері, рактан қайтыс болған.
- 28. Сәдуақасов Сақтаған-соттың хатшысы, рактан қайтыс болған.
- 29. Садырбаев Қалибай-дайындау мекемесінің бастығы, рактан қайтыс болған.
- 30. Сапаров Рамия-пошта бастығы, рактан қайтыс болған.
- 31. Сексенбаев Ескендір-фелсвязь қызметкері, рактан қайтыс болған.
- 32. Смағұлов Бәкіжан-газет редакторы, рактан қайтыс болған.
- 33. Смайылов Жылтыр-милиция қызметкері, рактан қайтыс болған.
- 34. Сүлекеев Қаскен-аудандық партия қызметкері, рактан қайтыс болған.
- 35. Сыздықова Зикен-аспазшы, рактан қайтыс болған.
- 36. Тілеубеков Қайырхан-пошта қызметкері, рактан қайтыс болған.
- 37. Төлеуханов Максен-жүргізуші, рактан қайтыс болған.
- 38. Фазылов Тұрлыбек-милиция қызметкері, рактан қайтыс болған.
- 39. Шабанов Кашаф-аудандық партия комитетінің 3-ші хатшысы, рактан қайтыс болған.
- 40. Шакеров Молдағали-аудандық партия комитетінің қызметкері, рактан қайтыс болған.
- 41. Ыбышов Дінкен-тұтынушылар кооперациясының бастығы, рактан қайтыс болған.
- 42. Ыдырысов Армия-мұғалім, рактан қайтыс болған.

Сол сынақты көзімен көрген Елеуғазы Нұрғалиев ақсақал «Семей таңы газетінің 2014 жылғы 26 тамыздағы нөміріндегі естелігінде былайша есіне алады: «Сутегі бомбасын жарған кезде біздерді ауылда алып қалып, адамдардың көпшілі-

гін ашық машинаға отырғызып, «Құсақ», «Тұңлік» деген өзендердің бойына ашық аспан астына қалдырып кеткені көз алдымызда. Білетінім, жарылыстар жасаған сәтте үйлер теңселіп, сөреде жиналып тұрған ыдыс-аяқтар сылдырлап, кейде құлап, сынып та жататын. Бізді жарылыс күші адамға қандай мөлшерде әсер ететінін білу үшін алып қалғанын ол кезде қайдан білейік? Ертелі-кеш сутегі бомбасын сынау кезінде қалдырылған қырық бірдің әр түрлі аса қатерлі ісік ауруына шалдығып, көз жұмғаны жанымызды аяздай қариды. Солардан қалған мен бойымдағы сырқаттарым жаныма батса да, төзімділікпен ғұмыр кешіп келемін.

Зайыбым Рауза адамгершілік пен қарапайымдылықты, кеңпейілдікті жүрегіне сыйдыра білген жан еді. Сынақ салған жарадан ауырып, көп қиыншылық көрді. Әсіресе, жазды күндері денесі, беті, қолы қатты қызарып, ауырған кезде шыдай алмай жүретін еді. Беті-қолын дәкемен таңып қоятын. «Аурудың бәрі радиацияның әсері» деп ренішін білдіретін. Алланың берген қуатының арқасында, балаларымның ортасында жүріп жатырмын.Құлақ нашар естиді, көзім дұрыс көрмей барады»,-деген екен.

Бір кезде қайнарлық қайсар азамат, марқұм Болат Жәкішев ауылында полигон зардаптарынан қайтыс болғандардың тізімін жасап жүрген. Оның сол кездегі деректеріне жүгінсек, 1963 жылдан бері қатерлі ісік ауруларынан алақандай Қайнардың өзінде 200-ден астам адам қайтыс болған. Жиырмадан астам қыз-жігіт өзіне-өзі қол жұмсап өмірден өткен.

Бұның бәрі «Қайнар синдромы» деген атпен құпия түрде Мәскеудегі әскери ведомствоға жинақталған. Осы медициналық тексерулерді сол кездегі Кеңес Одағына мәлім радиолог-ғалым А.Ф.Цыб басқарып келген. Кезінде осы ғалымның медициналық комиссия сараптамасы баспасөзде жарияланды. Оны негізге алсақ:

- полигондағы атом сынақтары болған аймақта тұрғандардың қанында қызыл түйіршіктер азаюы (ақ қанға айналуы), хромосомдық өзгерістер 4-5 есеге артқан;
 - 1970 жылмен салыстырғанда әр тұрғынның орташа жасы үш жылға қысқарған; - медициналық тексеруден өткендердің 45-50 пайызының организмдерінде ауруға қарсы тұрушылық (иммунитеті) төмендеген;
 - 1969 жылмен салыстырғанда ақ қан ауруымен науқастанып, қайтыс болушылар саны үш есе көбейген;
 - полигонмен жапсарлас тұрған аудандарда туған балалар арасында ақыл-ойы кемістер сол кездегі Одақтық көрсеткіштен (әр мың адамға шаққанда) бес есе көп;
 - әр мың адамға шаққанда осы бес ауданда қатерлі ісік аурулары 445 - 460 адамға жеткен;
 - екіқабат әйелдердің науқастануы, түсік тастауы, үш әйелдің бірінің басындағы қасірет, тағы-сын-тағылар, айта берсең таусылмайды.
- Атом жарылысы зардаптары тұқым қуалап, адамдардың бет-әлпеттері де өзгеріп кетті. Қол-аяғы жоқ сәбилер, ергежелілердің дүниеге келгендігі «Невада-Семей» қозғалысынан кейін кеңінен жария бола бастады. Оған дейін Семей полигоны туралы деректер қатаң түрде құпия сақталғанын ескерсек, атом уы талай әулетті жалмап кеткенін ойлаудың өзі қасірет!

Зарыққан ӘБІЛҚАСЫМҰЛЫ, Қонаев қалалық «Семей ядролық сынағынан жапа шеккендер» қоғамдық бірлестігінің төрағасы.

ТӘРБИЕ – ТАЛ БЕСІКТЕН БАСТАЛАДЫ

Қай қоғамның болашағы да, келешегі де тәрбиелі ұрпаққа байланысты. Ал тәрбиенің алғашқы мектебі – отбасы. Бала дүниеге келген сәттен бастап оның мінез-құлқының қалыптасуына, дүниетанымының кеңеюіне, адамдық қасиеттерді бойына сіңіруіне ата-ананың ықпалы зор. Мектеп пен балабақша бұл бағыттағы тәрбиені жалғастырғанымен, оның негізі ең алдымен шаңырақта қаланады. Қазақ халқы ежелден бала тәрбиесіне ерекше мән берген. «Ұяда не көрсен, ұшқанда соны ілерсің», «Балапан ұяда не көрсе, ұшқанда соны алады» деген халық даналығының астарында үлкен тәрбие жатыр. Яғни балаға ақыл айтудан бұрын, оған дұрыс үлгі көрсету маңызды. Осы орайда отбасы тәрбиесі, ана жауапкершілігі, ұлттық құндылықтардың бала бойына сіңірілуі және қазіргі қоғамдағы тәрбие мәселелері жөнінде Қонаев қаласы Аналар кеңесінің басшысы Нүсіпбекова Дәметкен Таласбекқызымен әңгімелескен едік.

– Дәметкен Таласбекқызы, бала тәрбиесі туралы сөз болғанда, ең алдымен отбасы еске түседі. Тәрбиенің бастауы неде деп ойлайсыз?

– Тәрбие – бір күнде қалыптасатын дүние емес. Ол бала дүниеге келген сәттен басталып, оның бүкіл өмірімен бірге жалғасатын үлкен процесс. Баланың алғашқы көретіні – ата-анасы, алғашқы еститіні – олардың сөзі, алғашқы үйренетіні – олардың іс-әрекеті. Сондықтан тәрбиенің бастауы – отбасы деп нық айтуға болады. Ата-ана баласына «үлкенді сыйла», «кішіге қамқор бол», «өтірік айтпа», «еңбек

ет» деп үйретуі мүмкін. Бірақ сол сөздердің бәрінен де баланың күнделікті көріп жүрген үлгісі маңызды. Мысалы, үйде ата-ана бір-бірін сыйласа, бала да сыйластықты үйренеді. Үлкендер кітап оқыса, еңбек етсе, жауапкершілікпен қараса, бала сол әрекетті табиғи түрде бойына сіңіреді. Сондықтан ата-ананың тәрбиесі ең алдымен өзінен басталуы керек.

– Қазіргі таңда бала тәрбиесіне қатысты ата-аналар жиі қандай мәселелермен бетпе-бет келеді?

– Қазіргі заманның ерекшелігі – балаға ақпараттың өте көп түсуі. Бұрын бала көп нәрсені ата-анасынан, ұстазынан немесе кітаптан үйренсе, бүгінгі таңда интернет пен әлеуметтік желі де оның дүниетанымына үлкен әсер етеді. Сондықтан ата-ана баланың немен айналысып жүргенін бақылап қана қоймай, оның қызығушылығын түсінуге тырысуы керек. Баламен сөйлесу қажет. Оның ойын тыңдау, сұрағына жауап беру, қуанышын бөлісу – өте маңызды. Кейде ата-аналар баланы материалдық жағынан қамтамасыз етуді тәрбиенің басты міндеті деп қабылдайды. Әрине, баланың жағдайын жасау керек. Бірақ оған ең қымбат сыйлық – ата-анасының уақыты, көңілі және мейірімі. Балаға «сен үшін бәрін жасап жүрмін» деуден гөрі, кейде оның қасына отырып, әңгімесін тыңдап, бірге уақыт өткізудің өзі үлкен тәрбие.

– Демек, балаға көңіл бөлу тәрбиенің маңызды бөлігі ғой?

– Әрине. Бала ата-анасының назарын сезінуі керек. Оның жетістігін

байқап, қателігін түсіндіріп, қажет кезінде қолдау көрсету маңызды. Балаға үнемі ұрысып, қателігін бетіне баса беру оның өзіне деген сеніміне әсер етуі мүмкін. Ал әр әрекетін шектен тыс мақтау да дұрыс емес. Тәрбие – осы екі ортаның тепе-теңдігін табу. Бала қателескен кезде оны кемсіту емес, қателігінің себебін түсіндіріп, келесі жолы қалай дұрыс жасау керектігін көрсету керек. Сонда бала жауапкершілікті үйренеді.

– Ана тәрбиесінің бала өміріндегі орны қандай?

– Ана – баланың жүрегіне ең жақын адам. Әсіресе баланың алғашқы жылдарындағы тәрбиеде ананың орны ерекше. Ана баланың мінезін, көңіл күйін, қажеттілігін жақсы сезінеді. Бірақ тәрбие тек ананың міндеті деп қарауға болмайды. Әке де, ана да бала тәрбиесіне бірдей жауапты. Отбасындағы әр адамның өз орны бар. Әкенің баласына айтқан ақылы, көрсеткен үлгісі, отбасына деген жауапкершілігі де бала үшін үлкен мектеп. Анасының мейірімі мен әкесінің жауапкершілігі ұштасқанда, бала өзін толыққанды отбасылық ортада сезінеді.

– Бүгінгі балаларға ұлттық тәрбиені қалай сіңіруге болады?

– Ұлттық тәрбие дегеніміз – тек салт-дәстүрді жаттату емес. Оның негізінде үлкенді құрметтеу, кішіге ізет көрсету, қонақжайлық, еңбекқорлық, адалдық, ар-ұят, намыс, туған жерге деген сүйіспеншілік сияқты құндылықтар жатыр. Балаға ұлттық тәрбиені күнделікті өмір арқылы көрсету керек. Үлкен кісі келгенде сәлем беру, ата-әжеге құрмет көрсету, дастарқан басындағы әдепті сақтау, үй шаруасына көмектесу – мұның бәрі тәрбие. Сонымен қатар ұлттық ойындар, салт-дәстүр, халық ауыз әдебиеті, мақал-мәтелдер арқылы да баланың дүниетанымын қалыптастыруға болады.

– Қазіргі ата-аналардың баламен қарым-қатынасында қандай қателіктер жиі кездеседі?

– Ең үлкен қателіктің бірі – баланы өзгелермен салыстыру. «Пәленшенің баласы осындай, сен неге ондай емессің?» деген сөз баланың көңіліне тиеді. Әр баланың қабілеті, мінезі, қызығушылығы әртүрлі. Екінші мәселе – баланың орнына бәрін жасап қою. Бала өздігінен киіну, жинау, жауапкершілік алу, шешім қабылдау сияқты қарапайым әрекеттерді біртіндеп үйренуі керек. Үшіншіден, балаға уақыттың жетіспеуі. Қазіргі ата-аналардың жұмысы көп, тіршілігі тығыз. Бірақ бала тәрбиесін кейінге қалдыруға болмайды. Бала бір жасында алған тәрбиесін он бес жасында қайтадан бастау қиын.

– Баланың бойында еңбекқорлықты қалыптастырудың жолы қандай?

– Еңбекке баулу – тәрбиенің маңызды бағыттарының бірі. Бала кішкентайынан үйдегі қарапайым жұмыстарға араласуы керек. Өз бөлмесін жинау, ойыншықтарын орнына қою, дастарқан жасауға көмектесу, үлкендерге қолғабыс ету – баланы жа-

уапкершілікке үйретеді. «Бала ғой, өзі істей алмайды» деп барлық жұмысты ата-ана атқара берсе, бала дайын нәрсеге үйренеді. Ал еңбекке араласқан бала өз еңбегінің нәтижесін көріп, жауапкершілікті сезінеді. Еңбек тек үй шаруасымен шектелмейді. Сабақты уақытында оқу, берген уәдесінде тұру, бастаған ісін аяқтау да – еңбек тәрбиесінің көрінісі.

– Аналар кеңесінің осы бағыттағы жұмыстары қандай?

– Аналар кеңесінің жұмысының бір бағыты – отбасы құндылықтарын насихаттау және жас ұрпақ тәрбиесіне үлес қосу. Біз тәрбие мәселесін тек белгілі бір мекеменің немесе мектептің міндеті деп қарамаймыз. Тәрбиеге ата-ана, ұстаз, қоғам болып бірге атсалысуымыз қажет. Әсіресе жастармен сөйлесу, олардың ой-пікірін тыңдау, отбасы құндылықтарының маңызын түсіндіру – маңызды жұмыстардың бірі. Қоғамда қандай өзгеріс болмасын, отбасының тәрбиелік рөлі төмендемеуі керек. Керісінше, қазіргі заманда отбасы тәрбиесіне бұрынғыдан да көп көңіл бөлгеніміз жөн.

– Сіздің ойыңызша, жақсы тәрбиенің нәтижесі неден көрінеді?

– Жақсы тәрбиенің нәтижесін баланың адамға деген қарым-қатынасынан көруге болады. Үлкенді сыйлай ма, кішіні құрметтей ме, жауапкершілік ала біле ме, өзгенің еңбегін бағалай ма, қиындыққа сабырмен қарай ала ма – осының бәрі тәрбиенің көрінісі. Тәрбиелі бала міндетті түрде үздік оқушы немесе белгілі бір жетістікке жеткен адам болуы шарт емес. Ең бастысы – оның бойында адамгершілік қасиет болуы керек. Балаға білім беру маңызды, бірақ білім мен тәрбиені қатар алып жүру қажет. Білімді, бірақ жауапкершілігі жоқ адамның қоғамға пайдасы аз болуы мүмкін. Ал тәрбиелі, еңбекқор, адал, елін сүйетін азамат – қай жерде жүрсе де өз ортасына пайдасын тигізеді.

– Әңгімеміздің соңында ата-аналарға қандай ой айтқыңыз келеді?

– Бала тәрбиесі – үлкен жауапкершілік. Біз баладан көп нәрсе күтеміз: жақсы оқысын, білімді болсын, тәрбиелі болсын, жетістікке жетсін дейміз. Бірақ осы талаптардың алдында өзіміз оған қандай үлгі көрсетіп жүрміз деген сұраққа жауап беруіміз керек. Балаға жақсы тәрбие берудің ең тиімді жолы – жақсы үлгі болу. Оған уақыт бөлу, тыңдау, түсіну, қажет кезінде дұрыс бағыт көрсету – ата-ананың басты міндеттерінің бірі. Әр отбасыда мейірім мен сыйластық орнықса, оның нәтижесі міндетті түрде бала тәрбиесінен көрінеді. Ал тәрбиелі отбасы – тәрбиелі қоғамның негізі. Сондықтан тәрбие мәселесін тек мерекелік күндерде ғана емес, күн сайын назарда ұстауымыз қажет. Өйткені бүгінгі бала – ертеңгі азамат, ал оның бойындағы адамдық қасиеттердің негізі дәл бүгін қаланады.

Сұхбаттасқан:
Шолпан АРАЛҚЫЗЫ

ҚОРҒАУ НҰСҚАМАСЫ – ЖӘБІРЛЕНУШІ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚҰҚЫҚТЫҚ ТЕТІК

Отбасы – адам өзін қауіпсіз әрі еркін сезінуі тиіс ең жақын ортасы. Алайда тұрмыстық зорлық-зомбылық фактілері отбасы мүшелерінің құқықтары мен заңды мүдделерін қорғаудың қаншалықты маңызды екенін көрсетіп отыр. Мұндай құқық бұзушылықтардың алдын алу құқық қорғау органдарының жұмысымен шектелмейді. Бұл ретте қоғамның құқықтық сауаттылығы, жәбірленушінің өз құқығын білуі және заңда көзделген қорғану тетіктерінің қолжетімді болуы да маңызды.

Қазақстан заңнамасында тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алуға және оның жолын кесуге бағытталған нақты құқықтық шаралар қарастырылған. Солардың бірі – қорғау нұсқамасы.

Қорғау нұсқамасы – жәбірленушінің қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында қолданылатын жеке профилактика шарасы. Оның негізгі міндеті – зорлық-зомбылықтың қайталануына немесе жалғасуына жол бермеу, жәбірленушіні құқыққа қайшы әрекеттерден қорғау.

2025 жылғы 31 желтоқсанда қабылданған «Құқық бұзушылық профилактикасы туралы» Қазақстан Республикасының Заңы құқық бұзушылықтың алдын алу саласындағы құқықтық негіздерді жаңаша жүйеледі. Заңда адамның және азаматтың құқықтарын, бостандықтарын мен заңды мүдделерін қорғау құқық бұзушылық профилактикасының негізгі мақсаттарының бірі ретінде белгіленген.

2026 жылғы 1 шілдеден бастап Қазақстан Республикасының жаңа Конституциясы күшіне енді. Конституцияның 17-бабында әр адамның өмір сүруге құқығы бекітілсе, 18-бап жеке бас бостандығы мен жеке басына қол сұғылмау құқығына кепілдік береді. Ал 20-бап адамның ар-намысы мен қадір-қасиетіне қол сұғуға болмайтынын және олардың заңмен қорғалатынын белгілейді. Сондай-ақ адамды азаптауға, зорлық-зомбылық жасауға, қатыгездік көрсетуге немесе қадір-қасиетін қорлайтындай жәбір көрсетуге жол берілмейді.

Бұл конституциялық нормалар тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алуға бағытталған заңнамалық шаралардың құқықтық негізін айқындайды. Адамның өмірі, денсаулығы, ар-намысы мен қадір-қасиеті мемлекет қорғауындағы басты құндылықтардың қатарында.

Қорғау нұсқамасы жәбірленушіні қалай қорғайды? Қонаев қаласы әкімінің аппараты заң бөлімінің басшысы Ильяс Шокпаровтың айтуынша, қорғау нұсқамасының басты мақсаты – жәбірленушінің қауіпсіздігін қамтамасыз ету және құқыққа қайшы әрекеттердің қайталануына жол бермеу.

– Қолданыстағы заңнамаға сәйкес, белгілі бір жағдайларда қорғау нұсқамасын полицияның уәкілетті қызметкерлері шығара алады. Ол зорлық-зомбылық жасаған немесе оны жасау қаупін төндірген адамға қатысты қолданылады. Нұсқама шығарылған адамға жәбірленушіге қатысты нақты шектеулер қойылады, – дейді Ильяс Шокпаров.

Жаңа «Құқық бұзушылық профилактикасы туралы» заңның 60-бабында қорғау нұсқамасын шығару тәртібі нақты белгіленген. Адамды әкімшілік немесе қылмыстық-процестік тәртіппен ұстауға негіз болмаған жағдайда жәбірленушінің қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін полиция қорғау нұсқамасын шығара алады.

Заң талаптарына сәйкес, нұсқама шығарылған адамға жәбірленушіге қатысты зорлық-зомбылық жасауға, оның еркіне қарамастан іздеуге немесе аңдуға, үйіне не басқа жерге баруға, ауызша, телефон арқылы немесе өзге тәсілдермен байланысуға тыйым салынады.

Бұл талаптар жәбірленушінің отбасының көмелетке толмаған және әрекетке қабілетсіз мүшелеріне де қатысты қолданылады. Мұндай шектеулер зорлық-зомбылықтың қайталану қаупін азайтып, жәбірленушінің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге бағытталған.

Қорғау нұсқамасы белгілі бір мерзімге беріледі. Қолданыстағы заңға сәйкес, оның қолданылу мерзімі

нұсқама өзіне қатысты шығарылған адамға табыс етілген кезден бастап 30 тәулікті құрайды.

Осы уақыт аралығында полиция нұсқама талаптарының орындалуын бақылауға алады. Профилактикалық тексеру кемінде әр жеті күн сайын жүргізілуі тиіс.

– Қорғау нұсқамасы шығарылғаннан кейін ішкі істер органдары ол адамды профилактикалық есепке қойып, бақылау жүргізеді. Сондықтан нұсқама жәбірленуші мен құқық бұзушы арасындағы қарым-қатынасты уақытша шектеумен ғана аяқталмайды. Оның орындалуы да бақылауда болады, – дейді Ильяс Шокпаров.

Қорғау нұсқамасын бұзса не болады? Заң талаптарын орындау – әр азаматтың міндеті. Қорғау нұсқамасында белгіленген тыйымдарды бұзу жауаптылыққа әкеп соғады.

«Құқық бұзушылық профилактикасы туралы» заңның 60-бабында қорғау нұсқамасын бұзғаны үшін Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінде белгіленген жауаптылық көзделетіні көрсетілген.

Демек, нұсқама шығарылған адам белгіленген тыйымдарды сақтауға міндетті. Жәбірленушіні аңдуға, онымен байланысуға немесе нұсқамада көрсетілген өзге де шектеулерді бұзуға жол берілмейді.

Жәбірленуші жалғыз қалмайды Тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу қорғау нұсқамасын шығарумен шектелмейді. Жаңа заңда жәбірленушілерге әлеуметтік, құқықтық және психологиялық көмек көрсетуге де ерекше мән берілген.

Заңға сәйкес, жергілікті атқарушы органдар тұрмыстық зорлық-зомбылық жағдайларын ерте анықтау үшін мобильді топтар құрады. Қиын жағдайға тап болған адамдар мен отбасылар туралы ақпарат отбасын қолдау орталықтарына жіберіледі. Мұнда оларға әлеуметтік, заңдық және психологиялық көмек көрсетуге жәрдемдесу көзделген.

Жәбірленушілерге арнайы әлеуметтік және психологиялық көмек алу, қажет болған жағдайда бір айға дейін уақытша тұру мүмкіндігі де қарастырылған. Мұндай қолдау зорлық-зомбылық мәселесін құқықтық жағынан ғана емес, әлеуметтік және психологиялық тұрғыдан да шешуге бағытталған.

«Құқық бұзушылық профилактикасы туралы» заңда жергілікті атқарушы органдардың міндеттері де айқындалған. Олар құқық бұзушылықтың алдын алу шараларының орындалуын қамтамасыз етуге, азаматтардың құқықтық сауаттылығын арттыруға,

жәбірленушілерді анықтау және оларға көмек көрсету мәселелері бойынша мобильді топтармен және отбасын қолдау орталықтарымен өзара іс-қимыл жасауға тиіс.

Бұл бағыттағы жұмыстың жергілікті деңгейде дұрыс ұйымдастырылуы ерекше маңызды. Өйткені тұрмыстық зорлық-зомбылықтың әрбір жағдайы жеке қарауды, жәбірленушінің қауіпсіздігін қамтамасыз етуді және қажет болған жағдайда әлеуметтік әрі психологиялық сүйемелдеуді талап етеді.

Тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алуда қоғамның құқықтық сауаттылығының да маңызы зор. Кей жағдайда жәбірленуші өз құқығын білмегендіктен немесе қорқыныш салдарынан көмек сұрауға қиналады. Ал заң адамның өмірін, денсаулығын, ар-намысы мен қадір-қасиетін қорғауға бағытталған нақты құқықтық тетіктерді қарастырады.

Жәбірленуші тиісті мемлекеттік органдарға жүгініп, заңда көзделген қорғау шараларын талап ете алады.

Ильяс Шокпаров тұрмыстық зорлық-зомбылықты тек отбасының ішкі мәселесі ретінде қабылдауға болмайтынын атап өтті.

– Тұрмыстық зорлық-зомбылықты «отбасылық мәселе» деп қабылдап, оған бейжай қарауға болмайды. Егер адамның өміріне, денсаулығына немесе психологиялық қауіпсіздігіне қатер төнсе, құқықтық қорғау тетіктерін пайдаланған жөн. Ең бастысы – мәселені жасырмай, дер кезінде көмекке жүгіну. Тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу – тек жазалау мәселесі емес. Оның түпкі мақсаты – құқық бұзушылыққа жол бермеу, қауіпті ерте анықтау және адамның қауіпсіздігін қамтамасыз ету, – дейді ол.

Жаңа Конституцияда адамның өмірі, жеке басының бостандығы, ар-намысы мен қадір-қасиеті конституциялық деңгейде қорғалатыны бекітілген. Ал «Құқық бұзушылық профилактикасы туралы» заң осы қағидаттарды жүзеге асырудың нақты құқықтық тетіктерін айқындайды.

Қорғау нұсқамасы – сол тетіктердің бірі. Ол жәбірленушіні қорғауға, құқық бұзушының әрекетін шектеуге және зорлық-зомбылықтың қайталануына жол бермеуге бағытталған.

Отбасындағы тыныштық зорлықты жасырумен емес, әр адамның құқығын құрметтеумен қалыптасады. Құқықты білу, заң талаптарын сақтау және қажет кезде дер кезінде көмекке жүгіну – қауіпсіздікті қамтамасыз етудің негізгі шарттарының бірі.

ҚАЛА ТАЗАЛЫҒЫ НЕДЕН БАСТАЛАДЫ?

Қала тазалығы дегенде көпшіліктің ойына ең алдымен коммуналдық қызмет, арнайы техника, қоқыс шығаратын көлік немесе сенбілік түседі. Алайда қаланың шынайы тазалығы тек осы жұмыстармен өлшенбейді. Ол ең алдымен тұрғындардың күнделікті мәдениетінен, өз ауласына, көшесіне, саябағына және жалпы ортақ кеңістікке деген қарым-қатынасынан басталады. Қонаев қаласы жыл сайын өсіп, жаңарып келеді. Жаңа тұрғын үйлер салынып, қоғамдық кеңістіктер абаттандырылып, көгалдандыру жұмыстары жүргізілуде. Бірақ қаланың келбетін ұзақ уақыт таза әрі көрікті ұстау үшін тек мемлекеттік мекемелер мен коммуналдық қызметтердің еңбегі жеткіліксіз. Бұл – тұрғындардың өзіне де тікелей байланысты мәселе.

Қазір қаладағы тазалық жұмыстары жүйелі түрде жүргізіліп келеді. Көшелер тазаланады, қоқыс шығарылады, саябақтар мен аулалар ретке келтіріледі, сенбіліктер ұйымдастырылады. Бірақ мұндай жұмыстардың нәтижесі тұрғындардың күнделікті әрекетімен бекітілмесе, аз уақыттың ішінде қайтадан бұрынғы жағдайға оралуы мүмкін. Сондықтан тазалықты белгілі бір акция немесе науқан ретінде емес, тұрақты өмір салты ретінде қабылдау маңызды. Көшеге қоқыс тастамау, демалған жерді таза қалдыру, ағаш пен жасыл желекке зиян келтірмеу, өз ауласының тазалығына жауапкершілікпен қарау – қарапайым көрінгенімен, қаланың жалпы мәдениетіне тікелей әсер ететін әрекеттер.

Сенбіліктердің де қоғам үшін маңызы үлкен. Мұндай шаралар бір күн ішінде үлкен аумақты тазартуға ғана емес, адамдарды ортақ іске жұмылдыруға мүмкіндік береді. Бір аулада зейнеткер, студент, мемлекеттік қызметкер, кәсіпкер немесе ерікті қатар еңбек еткенде, олардың барлығын бір мақсат біріктіреді. Бұл – өз қаласына деген ортақ жауапкершілік. Әсіресе жастар мен балалар үшін мұндай шаралардың тәрбиелік мәні зор. Үлкендердің аула тазалап, ағаш отырғызып, қоршаған ортаға ұқыпты қарап жүргенін көрген бала экологиялық мәдениетті сөзден емес, іс жүзінде үйренеді.

Қонаев үшін көгалдандыру мәселесі де ерекше маңызды. Қаланың климаты жаз мезгілінде ыстық әрі құрғақ

болғандықтан, жасыл желектің рөлі арта түседі. Ағаштар көшеге сая береді, шаңды азайтады, ауаны жақсартады, қаланың сыртқы келбетін көркейтеді. Бірақ көшет отырғызу жұмыстың бастамасы ғана. Оны уақытында суару, күтіп-баптау, сындырмау және бірнеше жыл бойы бақылауда ұстау қажет. Көгалдандырудың нәтижесі отырғызылған көшеттің санымен емес, бірнеше жылдан кейін сол ағаштардың қаншасы өсіп, қалаға нақты пайда әкелгенімен өлшенеді.

Жаңа тұрғын аудандарында тазалық мәселесі де жиі көтеріледі. Құрылыс жүріп жатқан аумақтарда топырақ, шаң, құрылыс қалдықтары мен ауыр техника көбейеді. Кейін жаңа тұрғындар көшіп келіп, тұрмыстық қалдықтың көлемі артады. Егер тұрғын үй кешендерімен қатар контейнер алаңдары, жол, тротуар, жарықтандыру және көгалдандыру жүйесі толық қарастырылмаса, мәселе туындайды. Сондықтан жаңа шағынауданды тек үйлер жиынтығы ретінде емес, адамның толыққанды өмір сүру ортасы ретінде қарастыру қажет.

Қоғамдық мәдениет те дәл осындай ұсақ әрекеттерден қалыптасады. Бір адам жерге қоқыс тастамаса, екіншісі де соған бейімделеді. Бір аула тұрғындары өз аумағын таза ұстаса, көрші аула да сол тәртіпке ұмтылады. Керісінше, күтімсіз қалған жерде қоқыс көбейіп, адамдардың немқұрайдылығы күшейеді. Сондықтан бір адамның әрекеті ештеңені өзгертпейді деген пікір

дұрыс емес. Керісінше, қаланың жалпы келбеті осындай күнделікті шағын әрекеттердің жиынтығынан құралады.

Әрине, тұрғыннан тәртіп талап ету үшін инфрақұрылым да жеткілікті болуы керек. Қоғамдық орындарда қоқыс жәшіктері қолжетімді, контейнер алаңдары жинақы, қоқыс уақытында шығарылып тұруы қажет. Бірақ жағдай жасалғанның өзінде бәрі адамның мәдениетіне келіп тіреледі. Қоқыс жәшігі бірнеше метр жерде тұрса да, қалдықты жерге тастау жағдайлары кездеседі. Сондықтан тазалық мәселесінде инфрақұрылым мен қоғамдық мәдениет қатар дамуға тиіс.

Балаларға экологиялық тәрбие беру де отбасынан басталады. Баласына табиғатты қорғау туралы ұзақ түсіндіру-

ден гөрі, ата-ананың өзі үлгі көрсеткені тиімді. Серуеннен кейін қоқысты жинап кету, саябақтағы гүлді жұлмау, ағаш бұтағын сындырмау, қоғамдық орында тәртіп сақтау – баланың санасында қалып қоятын қарапайым әрекеттер. Мектептерде өткізілетін экологиялық сабақтар, сенбіліктер мен ағаш отырғызу шаралары да осы тәрбиені толықтырады.

Қонаевтың тазалығы туризмге де тікелей әсер етеді. Қалаға жаз мезгілінде көптеген қонақ келеді. Олар жағалау мен демалыс орындарына барады, қала көшелерімен жүреді, қоғамдық кеңістіктерде демалады. Туристің Қонаев туралы алғашқы әсерінің бірі – қаланың тазалығы. Таза жағалау, жинақы көше, абаттандырылған аула мен саябақ қалаға қайта келуге деген ықыласты арттырады. Ал қоқыс пен күтімсіз орта кез келген туристік артықшылықтың құнын төмендетуі мүмкін. Сондықтан тазалық – тек экологиялық емес, экономикалық мәселе де.

Қала тазалығы үлкен жобалардан бұрын қарапайым нәрседен басталады. Өз ауласынан, подъезінен, көшесінен, демалған жерінен. Әр тұрғын өзінен кейін қоқыс қалдырмаса, қоғамдық мүлікке ұқыпты қараса, ағаш пен жасыл желекті қорғауға мән берсе, қаланың келбеті біртіндеп өзгереді. Әкімдік пен коммуналдық қызмет өз міндетін орындауы керек, кәсіпкер өз аумағын күтіп ұстауға тиіс, ал тұрғын өзі тұратын ортаға бейжай қарамауы қажет.

Қонаев алдағы жылдары әлі талай өзгереді. Жаңа үйлер, саябақтар, көшелер мен қоғамдық кеңістіктер пайда болады. Бірақ қаланы шын мәнінде жайлы ететін нәрсе – тек жаңа құрылыс емес. Ең бастысы – сол ортаға деген тұрғындардың көзқарасы. Таза қала бір күнде пайда болмайды. Ол күн сайын қалыптасатын мәдениеттен басталады.

ӘСКЕРИ РУХТЫҢ ТІРЕГІ – БЕРІК ОТБАСЫ

Отбасы – адам өміріндегі ең қастерлі құндылық, жүрекке жылу сыйлайтын қасиетті шаңырақ. Ал Отан қорғауды өмірлік парызына айналдырған әскери қызметші үшін отбасының орны айрықша. Себебі ел тыныштығын күзеткен ердің артында оған сенім білдіріп, әр қадамына тілекші болатын отбасы тұрады. Әскери қызметтің жауапкершілігі мен отбасылық өмірдің жылуын қатар алып жүру – өзара түсіністік пен сыйластықты талап ететін үлкен міндет.

Осы орайда Отбасы күніне арналған іс-шаралар аясында Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланының 3660 әскери бөлімінде «Әскери рух – отбасы тірегі» атты мәдени-спорттық сайыс ұйымдастырылды. Тағылымды шара әскери қызметшілер мен олардың отбасы мүшелерін бір ортаға жинап, шаңырақтағы бірлік пен өзара қолдаудың маңызын айшықтай түсті.

Сайысқа әскери қызметшілердің отбасылары қатысып, спорттық және мәдени кезеңдерде өзара бақ сынады. Аға сержант Амангелді Жандос, кіші сержант Арыстанов Досан, подполковник Ыбраймжанов Еркебұлан, кіші сержант Капсаметов Ринат, кіші сержант Исабеков Рустам және қатардағы Калиева Гаухардың отбасылары шапшаңдық, тапқырлық, өнер және ұйымшылдықтарын көрсетті.

Сайыстың әр кезеңінде отбасының бірлігі мен өзара түсіністігі айқын көрінді. Бірі жарыста жұбайына қолдау көр-

сетсе, енді бірі баласының өнеріне демеу болды. Осылайша сайыс алаңы қарапайым бәсекеден гөрі, отбасы мүшелерінің бір-біріне деген сенімін, сүйіспеншілігін және қолдауын танытқан ерекше ортаға айналды.

Нәтижесінде I орынды Исабековтер отбасы, II орынды Ыбраймжановтар отбасы, III орынды Арыстановтар отбасы иеленді. Жеңімпаздарға бағалы сыйлықтар табысталып, өзге қатысушылар да марапаттан тыс қалмады. Қонаев қаласы әкімдігі тарапынан да қатысушыларға грамоталар мен сыйлықтар ұсынылды.

Дегенмен отбасы құндылығы бір күндік мерекемен немесе бір ғана сайыспен өлшенбейді. Оның шынайы мәні – күнделікті өмірдегі сыйластықтан, түсіністіктен, жауапкершіліктен және бір-біріне деген сенімнен көрінеді. Бұл тұрғыдан алғанда 3660 әскери бөлімінде бірге еңбек етіп жүрген Бахрамов Жанқожа Берікханұлы мен Нұрқайдар

Мадина Нұржанқызының отбасы – қызмет пен отбасы құндылығын қатар алып келе жатқан өнегелі жанұялардың бірі.

Жанқожа Берікханұлы 2013 жылдан бері әскери бөлім қатарында қызмет атқарып, бүгінде Жедел мақсаттағы батальонның 1-ротасында старшина қызметін абыроймен атқарып келеді. Он жылдан астам уақытын әскери қызметке арнаған ол Отан алдындағы міндетін жауапкершілікпен орындап, әскери тәртіп пен кәсіби біліктілікті басты ұстанымдарының біріне айналдырған.

Ал Мадина Нұржанқызы 2025 жылдың тамыз айынан бастап әскери бөлімнің қаржы бөлімінде бухгалтер болып еңбек етіп келеді. Бір шаңырақ астында өмір сүріп қана қоймай, бір әскери ұжымда бірге қызмет атқару – ерлі-зайыптылардың ортақ мақсат пен өзара түсіністікке негізделген өмірінің көрінісі.

2017 жылы шаңырақ көтерген Жанқожа мен Мадинаның Айкөркем, Айдай және Дәрия есімді үш қызы бар. Үш қыздың сыңғырлаған күлкісі – отбасының берекесі мен бақытын айшықтайды. Әкесі қыздарына Отанға адал қызмет етудің, жауапкершілік пен қайсарлықтың үлгісін көрсетсе, анасы еңбегімен ұқыптылық пен табандылықтың қадірін танытып келеді.

Бахрамовтар отбасының ерекшелігі – олардың қызмет орындарының ортақтығында ғана емес. Ең бастысы – бір-бірінің кәсіби міндетін түсініп, қызметтің жауапкершілігін бірге сезінуінде. Әскери өмірдің тәртібі мен талабын жақсы білетін ерлі-зайыптылар отбасы мен қызмет арасындағы тепе-теңдікті сақтап, балаларының тәрбиесіне де көңіл бөліп келеді.

3660 әскери бөлімінде Бахрамовтар отбасы секілді бір-біріне тірек болып, ортақ ұжымда еңбек етіп жүрген өзге де отбасылар бар. Олардың әрқайсысы – өз алдына бір тағылым. Бірі әскери қызметтің қиындығын бірге еңсерсе, енді бірі бір-бірінің кәсіби өсуіне қолдау көрсетіп келеді. Барлығына ортақ дүние – отбасының тыныштығы мен қызметтің абыройын қатар алып жүру.

Әскери қызметші үшін отбасының қолдауы кейде айтылған сөзден де маңызды. Қызметтен шаршап кел-

генде күлімдеп қарсы алған жары, баласының қуанышты үні, туған-туыстың ақ тілегі – оның рухына күш береді. Ал әскери қызметшінің ел алдындағы адалдығы отбасы мүшелеріне де мақтаныш сезімін сыйлайды.

Сондықтан отбасы мен әскери қызметті бір-бірінен бөліп қарауға болмайды. Отанға қызмет ететін азаматтың бойындағы табандылық пен жігердің қалыптасуына оның отбасының да қосар үлесі мол. Берекелі шаңырақ – әскери қызметшінің рухани қорғаны, ал мықты рух – елге адал қызмет етудің сенімді негізі.

Отбасы күніне арна лған мәдени-спорттық сайыс осыны тағы бір мәрте дәлелдеді. Жарыс барысында жеңіске жеткендер марапатталды, бірақ одан да маңызды жеңіс – отбасылардың бірге қуанып, бірге толғанып, бір-біріне қолдау көрсетуі болды.

Отбасы – шағын мемлекет. Оның негізі – сыйластық, тірегі – сенім, берекесі – бірлік. Ал осындай шаңырақтардан құралған елдің де іргесі берік болмақ.

Әскери рухтың биіктігі – елге деген сүйіспеншіліктен басталса, сол рухты бекемдейтін ең үлкен күш – отбасының сенімі.

Әлия ТӘҢІРБЕРГЕНҚЫЗЫ

ПОЛИОМИЕЛИТ АУРУЫНЫҢ АЛДЫН АЛУ – ӘРБІР АТА-АНАНЫҢ МІНДЕТІ

Полиомиелит – негізінен балаларды зақымдайтын, жүйке жүйесіне әсер ететін жұқпалы вирустық ауру. Ауру ауыр жағдайда аяқ-қолдың салдануына, мүгедектікке, тіпті өлімге әкелуі мүмкін.

Полиомиелиттің негізгі таралу жолы – инфекция жұқтырған адамның нәжісі арқылы вирус ауызға түсуі. Сондықтан жеке бас гигиенасын сақтау, қолды сабынмен жиі жуу, таза ауызсуды пайдалану және санитариялық талаптарды орындау маңызды.

Полиомиелиттен қорғаудың ең тиімді жолы – вакцинация. Балаларға профилактикалық егу вакцинаның екі түрімен жүргізіледі: 2, 3, 4, 18 айлық жасында аралас вакциналар құрамындағы белсенді емес полиомиелит вакцинасы, 12-15 айлық жасында ауыз арқылы салынатын полиомиелит вакцинасы.

Полиомиелитке қарсы вакциналар балаларды қорғайды, олардың ағзасын полиовируспен күресуге дайындайды. Қолданылатын вакциналар тиімді және қауіпсіз. Вакцина баланың ағзасында вирусқа қарсы иммунитет қалыптастырып, аурудың ауыр түрлерінің алдын алады. Ұлттық егу күнтізбесіне сәйкес балаларды вакцинациядан уақытында өткізу – ата-ананың маңызды міндеттерінің бірі.

Ата-аналар баласының екпе алу мерзімін бақылап, профилактикалық вакцинациядан бас тартпай, медициналық мамандардың ұсыныстарын орындауы қажет. Баланың денсаулығын қорғау – ортақ жауапкершілік.

Н.МЕДЕТОВ,
«Қонаев қаласының санитариялық-эпидемиологиялық бақылау басқармасы» РММ басшысы

ӘДІЛ ҚОҒАМ ЖЕМҚОРЛЫҚТАН АДА БОЛУЫ ТИІС

Біз мүлде жаңа қоғамда өмір сүріп жатырмыз. Жаңа қоғамның сипаты іскерлік болса, бұл жолда жетістіктеріміз де аз емес. Ал шешімі күрделі мәселелер де бар. Ол – әлеуметтілік мәселе. Бұл салада қоғам өмірінде түбегейлі шешімі табылмай тұрған мәселе, ол – коррупция. Елімізде осы мәселеге арнайы қабылданған заңдар да, атқарылып жатқан жұмыстар да баршылық, бірақ бұл мәселе әлі толық шешімін тапқан жоқ.

Сыбайлас жемқорлықпен күресу Қазақстанның бүгінгі күнгі күрделі мәселесі болып отыр. Үлкен әлеуметтік қасірет болып табылатын ол саяси даму тұрғысынан бір-біріне ұқсамайтын әлемдегі барлық елдердің қай-қайсысын да қатты алаңдататыны анық.

«Сыбайлас жемқорлық» деген түсінік мағынасына этимологиялық қарау мұны «параға сатып алу», «пара» ретінде, «corruptio» деген латын сөзін алып, анықтауға мүмкіндік береді. Рим құқығында сондай-ақ «сogumpire» түсінік болған, ол жалпы сөзбен айтқанда «сындыру, бүлдіру, бұзу, зақымдау, жалғандау, параға сатып алу» деген түсінік беріп, құқыққа қарсы іс - әрекетті білдірген. Орыс тілінің түсіндірме сөздігі сыбайлас жемқорлықты пара беріп сатып алу, лауазымды адамдардың, саяси қайраткерлердің сатқындығы ретінде сипаттайды.

Мемлекеттің дамуына бармақ ба-

сты, бұрынғы өткен ата-бабаларымыз да дөп басып «тура биде туған жоқ, туғанды биде иман жоқ» деген. Олардың әділдік пен турашылдықты ту еткендігін ғасыр қайраткерлері Төле би, Қазыбек би, Әйтеке би және тағы да басқа біртуар билер мен шешендердің өмірі дәлел болатындығын біз тарихтан жақсы білеміз.

Қазақстан Республикасының заңнамаларына сәйкес, сыбайлас жемқорлық қылмыстарға негізінен лауазымды қылмыстар жатады. Өмір көрсеткендей, қызмет өкілеттігін теріс пайдалану, билікті не қызметтік өкілеттікті асыра пайдалану, пара алу, пара беру, парақорлыққа делдал болу, қызметтік жалғандық жасау, көрінеу жалған сөз жеткізу, сеніп тапсырылған бөтен мүлкті иеленіп алу немесе ысырап ету, көрінеу жалған жауап беру, сарапшының жалған қорытындысы немесе қате аудару, жалған жауап беруге неме-

се жауап беруден жалтаруға, жалған қорытынды беруге не қате аударуға сатып алу, лауазымды адамдардың сот үкімін, сот шешімін немесе өзге де сот актісін орындамау, осындай қылмыстардың барлығы жемқорлық сыбайластық байланыстарды пайдалану арқылы жасалады.

Қазіргі таңдағы мәселелердің бірі — қоғамдағы сыбайлас жемқорлық. Осы келеңсіз құбылыстың үдеп бара жатқаны ұрпақ тәрбиесіне зиян әкелетіні бәрімізді алаңдатады. Бұл мәселеге тереңірек үңілетін болсақ, сыбайлас жемқорлық ел болашағына, ұлттық қауіпсіздікке үлкен зиянын тигізеді. Яғни, осы келеңсіз құбылыспен күресу барша халықтың алдында тұрған ортақ мәселе екені айқын.

Сыбайлас жемқорлық әлеуметтік – экономикалық даму, нарықтық экономиканы құру инвестициялар тарту процесін баяулататын және демократиялық мемлекеттің саяси және қоғамдық институттарына кері әсер ететін, елдің даму болашағына айтарлықтай қауіп төндіретін құбылыс. Елбасы биылда «Қазақстан халқының әл-ауқатын арттыру – мемлекеттік саясаттың басты мақсаты» атты өзінің Қазақстан халқына Жолдауында «демократиялық қоғам жағдайында қылмыс пен сыбай-

лас жемқорлыққа қарсы күрес ерекше мәнге ие болады» деп атап көрсетті. Яғни бұл мемлекеттің осы жағымсыз құбылысты жою бағытындағы кешенді және жүйелі күрес жүргізу саясаты жанданып, әрі қарай жалғасын табады деген сөз.

Сонымен қатар сыбайлас жемқорлықпен пәрменді күресу үшін халықтың құқықтық сауатсыздығын жоятын, құқықты түсіндіру жұмысының деңгейі мен сапасын арттыру керектігінің маңызы зор. Халық өздерінің құқықтарын, өздеріне қарсы қандай да бір құқыққа қайшы іс-әрекет жасалған жағдайда қандай іс-қимыл қолдану керектігінің нақты жолдарын толық білулері қажет. Конституциялық тәртіпті қорғау, сыбайлас жемқорлықпен күрес аясында тиімді, бірыңғай жалпы мемлекеттік саясат жүргізу, мемлекет пен азаматтардың өмір сүруінің барлық салаларында сыбайлас жемқорлық пен оның көріністері деңгейін төмендету, қоғамның мемлекетке және оның институттарына сенімін нығайту бүгінгі күндегі басты мақсат болып табылады.

Сыбайлас жемқорлық - заман ағысымен бірге өсіп-өркендеп, мол қаражат және қоғамдық бәсекелестік пайда болған жерлерге тамырын жайып, бүгінгі күнге дейін жойылмай отырған кеселдің бірі. Бұл кесел дамушы елдердегідей біздің жас мемлекетімізге де орасан зор нұқсан келтіріп отыр.

«Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы» Заң талабының аясында жемқорлыққа қарсы іс-әрекеттер әр салада жүзеге асырылуда. Әсіресе, халық парақорлық дертімен жиі бет-бет келеді. Сондықтан, кез келген ортада пара беру мен пара алудың жолын кесуде қоғам болып белсенділік танытуымыз қажет.

А.НУГМАНОВ,
ҚР ДСМ Медициналық және фармацевтикалық бақылау департаментінің Әдеп жөніндегі уәкілі, бөлім басшысы

ҰРПАҚТАР САБАҚТАСТЫҒЫ

ҮЛКЕНГЕ ОРЫН БЕРУ – ӘДЕП

Үлкенді құрметтеу, қарттарға сый-құрмет көрсету және қоғамдық көлікте мәдениеттілік сақтау мәселелері бойынша Қонаев қаласының ардагерлері «АТО» автобус паркінің директоры Чимчиков Біржан Құрманжанұлымен кездесу өткізді. Кездесу барысында ардагерлер үшін автобустардың ішінде арнайы орындарды белгілеу, мүмкіндігінше қарт адамдарға орын беру және жастарға үлкенді сыйлау жөнінде түсіндіру жұмыстарын жүргізу мәселелері талқыланды.

Автобус паркінің басшысымен кездесуде Қонаев қалалық ардагерлер кеңесінің төрағасы Базарбай Оралбаев: «Автобустарда ардагерлерге салонның алдыңғы жағынан арнайы бөлінген аймақ орындарын белгілеу қажет», - деген ұсынысын жеткізді.

-Қазақстан Республикасының «Автомобиль транспорты туралы» Заңының 27-бабында «Қоғамдық көлікпен тасымалдау кезінде жолаушылардың жекелеген санаттарына берілетін басымдықтар» қарастырылған. Оған мүгедектігі бар жандар, зейнеткерлер, жүкті әйелдер мен мектеп жасына дейінгі баласы бар жолаушылар жатады.

Басымдық деген сөз-салонның алдыңғы жағындағы санаттағы жолаушыларға басымдық береді және бұл құқық арнайы белгіленген орындарға ғана жүретінін ескеруіміз керек. Егер мұндай орында басқа жолаушы отырса, жеңілдігі бар адамның оны босатуға сұрауға толық заңды негізі бар. Алдағы уақытта қалаішілік автобустарда орындарды белгілеуді қолға аламыз», - деді автопарк басшысы Біржан Құрманжанұлы өз ілтипатын білдіріп.

Барлық дәуірде үлкендер мен жастар арасында көзқарас айырмашылығы болған. Ежелгі грек философы Сократтың өзі: «Біздің жастар сән-салтанатты жақсы көреді, тәрбиесі нашар, басшыларды келемеждейді және қарттарды мүлде құрметтемейді. Қазіргі балаларымыз нағыз озбырларға айналды, бөлмеге жасы үлкен адам кіргенде орнынан тұрмайды, ата-аналарына қарсы сөйлейді», - деген екен. Бұл сөздер осыдан 2 500 жыл бұрын айтылса да, олардың мазмұны бүгінгі күнмен үндесіп жатқанын жоққа шығара алмаймыз.

Әр замандағы әрбір жаңа ұрпақ, жас буын өзінің өзгешелігімен, қоғамға мүл-

де жат қызығушылықтарымен, өмірге деген көзқарасымен алдыңғы буынның наразылығын тудырып отыратыны заңдылық. Аға буынның өкілдері, яғни ардагерлер «ұят болады», «үлкенге қарсы сөйлеуге болмайды» деп әдептен озбай жүруге дағдыланғандары рас. Қалай десек те, жалпы посткеңестік елдердің көбінде жағдай ұқсас. Үлкенге орын беру-заңнан бұрын, сүйекке сіңген әлеуметтік норма, мәдени әдет. Ол кодекске емес, «ұят болады» деген сөзге сүйенеді.

Орталық Азияда бұл сұрақ тек абырой мен әдептің еншісінде қалса, Азияның басқа елінде орынды нақты белгілеп беру жолын таңдаған. Оңтүстік Кореяның Қазақстаннан айырмашылығы заңда емес, мәдениетте. Оңтүстік Кореяда қоғамдық қысым өте қатты. Жастар вагондағы орындар бос тұрса да, онда отырмауға тырысады. Бұл заңнан қорыққаннан емес, елдің сөзінен ұят болмасын дегені.

Кездесу барысында автобус жүргізушілеріне аялдама ларда қарт адамдарға қолайлы жағдай жасау, қажет болған жағдайда үлкен кісілердің алдыңғы есіктен кіруіне мүмкіндік

беру туралы ұсыныстар айтылды. Осы бағытта автопарк басшылығымен атқарылатын бірқатар жұмыстарды жоспарлап, бірлесіп жүзеге асыруға келісілді.

Заң мен әдеп-екі бөлек нәрсе Заң ең төменгі ережені белгілесе, тәрбие мен мәдениет адамнан өлдеқайда жоғары деңгейді талап етеді. Иә, үлкенді сыйлау керек. Бірақ жасы үлкен кісілер де, сыйлауға лайықты болуы тиіс. Жастар, балалар-үлкендердің ұлтына, дініне қарамай бірден орын берсе, ол үлкенге деген құрметтің, адамгершілік пен мәдениеттің басты белгісі. Қоғамдық көліктің де қарапайым әдебі бар екендігін ұмытуға болмайды. Өз бойымыздағы жағымды қасиет пен қоғамда қабылданған әдеп нормаларын саналы түрде орындап жүрсек бәрі рет-ретімен қалпына келдеі.

Заңғар АЛТАЙ,
Қонаев қаласы.

«Фармацевтикалық қызметке лицензия беру», «Денсаулық сақтау саласында есірткі құралдарының, психотроптық заттар мен прекурсорлардың айналымы саласындағы қызметті жүзеге асыруға лицензия беру» және «Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың айналымы саласындағы маман сертификатын беру» мемлекеттік қызметтері туралы ақпарат.

«Фармацевтикалық қызметке лицензия беру» мемлекеттік қызметіне өтінішті жолдау «Е-лицензиялау» www.elicense.kz веб-порталы арқылы электрондық түрде жүзеге асырылады.

«Фармацевтикалық қызметке лицензия беру» мемлекеттік қызметі Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2022 жылғы 16 мамырдағы № ҚР ДСМ-45 «Фармацевтикалық қызмет саласында мемлекеттік қызметтер көрсетудің кейбір мәселелері туралы» бұйрығының талаптарына сәйкес көрсетіледі.

Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2022 жылғы 16 мамырдағы № ҚР ДСМ-45 «Фармацевтикалық қызмет саласында мемлекеттік қызметтер көрсетудің кейбір мәселелері туралы» бұйрығының талаптарына сәйкес мемлекеттік қызмет көрсету кезінде көрсетілетін қызметті алушы орналасқан жері бойынша бюджетке Қазақстан Республикасының Салық кодексіне сәйкес қызметпен айналысу құқығы үшін лицензиялық алымды төлейді:

- фармацевтикалық қызметпен айналысу құқығына лицензия беру кезінде 10 айлық есептік көрсеткішті құрайды.
- Веб-портал деректеріне сәйкес төлем деректемелері www.elicense.kz бюджеттік сыныптама коды (БСК) - 105402, төлем мақсатының коды (ТТҚ) - 911 (төлем заңды (жеке) тұлғаның тіркелген жері бойынша жүргізіледі).

«Фармацевтикалық қызметке лицензия беру» мемлекеттік қызметіне өтінішті жолдау барысында фармацевтикалық қызмет түріне сәйкес (1. Дәрілік заттарды өндіру. 2. Медициналық бұйымдарды өндіру. 3. Дәрілік препараттарды дайындау. 4. Медициналық бұйымдарды дайындау. 5. Дәрілік заттарды көтерме саудада өткізу. 6. Дәрілік заттарды бөлшек саудада өткізу.) келесі нормативтік құқықтық актілердің талаптары сақталуы қажет:

- Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 22 қазандағы № ҚР ДСМ-148/2020 «Медициналық және фармацевтикалық қызметке қойылатын біліктілік талаптарын бекіту туралы» бұйрығы;
- Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 7 шілдедегі № ҚР ДСМ-58 «Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың айналысы саласындағы объектілерге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар» санитариялық қағидаларын бекіту туралы» бұйрығы;
- Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 16 ақпандағы № ҚР ДСМ-19 «Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды сақтау және тасымалдау қағидаларын бекіту туралы» бұйрығы.

Лицензияны және (немесе) лицензияға қосымшаны беру кезінде мемлекеттік қызметті көрсету мерзімі - 15 жұмыс күні.

«Денсаулық сақтау саласында есірткі құралдарының, психотроптық заттар мен прекурсорлардың айналымына байланысты қызметтерге лицензия беру» мемлекеттік қызметі Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрілігінің Медициналық және фармацевтикалық бақылау комитетінің аумақтық департаменттері арқылы www.egov.kz, www.elicense.kz веб-порталдары арқылы электрондық нысанда көрсетіледі.

Мемлекеттік қызмет көрсету Қазақстан Республикасы:

- Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2022 жылғы 16 мамырдағы № ҚР ДСМ-45 «Фармацевтикалық қызмет саласындағы мемлекеттік қызметтер көрсету мәселелері туралы» бұйрығына;
- Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 22 қазандағы № ҚР ДСМ-148/2020 «Медициналық және фармацевтикалық қызметке қойылатын біліктілік талаптарын бекіту туралы» бұйрығына;
- Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2014 жылғы 26 желтоқсандағы № 943 «Есірткі құралдарының, психотроптық заттар мен прекурсорлардың айналымына байланысты қызмет үшін біліктілік талаптарын және оларға сәйкестікті растайтын құжаттар тізбесін бекіту туралы» бұйрығына сәйкес жүзеге асырылады.

Мемлекеттік қызмет медициналық мақсаттарда есірткі құралдарын, психотроптық заттар мен прекурсорларды сатып алу, сақтау, бөлу, өткізу, жою және пайдалану бағыттары бойынша қызметті жүзеге асыруға лицензия беруді қамтиды.

Мемлекеттік қызмет көрсету мерзімі:

- лицензияны және (немесе) лицензияға қосымшаны беру кезінде - өтініш тіркелген сәттен бастап 10 (он) жұмыс күні;
- лицензияны және (немесе) лицензияға қосымшаны қайта ресімдеу кезінде - өтініш тіркелген сәттен бастап 3 (үш) жұмыс күні.

«Денсаулық сақтау саласында есірткі құралдарының, психотроптық заттар мен прекурсорлардың айналымы саласындағы қызметке лицензия беру» қызмет түрімен айналысу құқығы үшін лицензиялық алым лицензия беру кезінде белгіленген мөлшерлеме бойынша 20 айлық есептік көрсеткіш (АЕК) мөлшерінде алынады.

Лицензияны қайта ресімдеу үшін лицензия беру кезінде белгіленген мөлшерлеменің 10 %-ы мөлшерінде алым алынады.

«Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың айналысы саласындағы маман сертификатын беру» мемлекеттік қызметі Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрілігінің Медициналық және фармацевтикалық бақылау комитеті және оның аумақтық бөлімшелері арқылы «электрондық үкімет» www.egov.kz, www.elicense.kz веб-порталдары арқылы электрондық нысанда көрсетіледі.

Мемлекеттік қызмет көрсету Қазақстан Республикасы:

- Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 15 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-274/2020 «Денсаулық сақтау саласындағы мамандық сертификаттауды, мамандардың біліктілігінің сәйкестігін растауды жүргізу және маман сертификатын беру қағидаларын бекіту туралы» бұйрығына;
- Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 30 қарашадағы № ҚР ДСМ-218/2020 «Денсаулық сақтау саласындағы мамандарды сертификаттауға жататын мамандықтар мен мамандандырылған тізбесін бекіту туралы» бұйрығына сәйкес жүзеге асырылады.

«Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың айналымы саласындағы маман сертификатын беру» мемлекеттік қызметі 5 (бес) жұмыс күні ішінде көрсетіледі.

Туындаған сұрақтар бойынша келесі телефонға хабарласуға болады: 8 (72772) 3-40-77.

ХАБАРЛАНДЫРУ

“Нартас” ЖШС жоба бойынша қоғамдық тыңдаулар өткізілетіні туралы “Пайдаланылған мұнай өнімдерін ала отырып, пайдаланылған мотор және индустриялық майларды қабылдау, уақытша сақтау, тазарту және регенерациялау» ықтимал әсерлері туралы есеп береді.

Тыңдау 30.10.2026 ж. сағат 11:00-де Қөнев қ., 5 микрорайон здание 22/5, 4 қабат конференц залы мекенжайы бойынша өтеді.

Онлайн қатысу үшін сілтеме бойынша өту керек:
<https://us05web.zoom.us/j/82883768269?pwd=yOD7NLQilYtRyUtXakKcuw6Tnv76bQ.1> (Идентификатор: 849 3184 5646 , код доступа: 1

Әсер ету аумағы-Алматы облысы Қонаев қаласы

Әсер ету координаттары: 43° 56'49.32»С. Е. және 77° 6'16.20»ш. 6

Бастамашысы: «Нартас» ЖШС, пошта индексі 110000, БСН 091140001852, Алматы қ., Алмалы ауданы, Жұмалиев к-сі, 86., e-mail: i.zhakupova@avgroup.kz тел.87082657179

Әзірлеуші: Ecopolis Technologies ЖШС БСН 160140027333 Астана қ.Бөлекпаев көшесі, 1 үй 83 87011488587 Мустафина Ж.О. info_ecopolis@mail.ru

Жергілікті атқарушы орган: «Алматы облысы әкімдігінің Табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы» priroda_almbk.ru. тел: +7 (72772) 23227; құжаттама қоршаған орта мен табиғи ресурстардың жай-күйі туралы Ұлттық деректер банкі порталында орналастырылған <https://ndbecology.gov.kz> және ЖАО сайтында <https://www.gov.kz/memleket/entities/almobl-tabigat> «қоғамдық тыңдаулар» бөлімінде.

Ескертулер мен ұсыныстар қағаз және электрондық нысанда порталда қоғамдық тыңдаулар өткізілетін күнге дейін 3 жұмыс күнінен кешіктірілмей қабылданады <https://ndbecology.gov.kz> / немесе электрондық

Клиникалық практикаға жіберу үшін маман сертификатын беру тәртібі

Медициналық және (немесе) фармацевтикалық білімнің білім беру бағдарламасын, денсаулық сақтау саласындағы өзге де білім беру бағдарламасын меңгерген үміткерлер, сондай-ақ үміткерлердің Денсаулық сақтау саласындағы маман сертификаттын (бұдан әрі-сертификат) алу үшін басқа мамандықтар бойынша қосымша білім алған үміткерлер - көрсетілетін қызметті алушы) Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрілігінің Медициналық және фармацевтикалық бақылау комитетінің аумақтық Департаменттеріне Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 15 желтоқсандағы «Денсаулық сақтау саласындағы мамандық сертификаттауды жүргізу, шетелдік мамандарды қоса алғанда, денсаулық сақтау саласындағы маман сертификатының қолданысын растау қағидаларын, сондай-ақ Қазақстан Республикасынан тыс жерлерде медициналық білім алған адамды денсаулық сақтау саласындағы мамандық сертификаттауға жіберу шарттарын бекіту туралы» № ҚР ДСМ-274/2020 бұйрығының (одан әрі-Бұйрық) 1-ші және 2-қосымшаларына сәйкес «Электрондық үкімет» веб-порталы арқылы www.egov.kz, www.elicense.kz бекітілген нысан бойынша өтініш жібереді.

Көрсетілетін қызметті берушінің құжаттарды қарауының және қорытындыны (рұқсат беру құжатын) беруінің жалпы мерзімі 5 (бес) жұмыс күнін құрайды.

Мемлекеттік қызмет көрсету нәтижесі Бұйрықтың 4-қосымшасына сәйкес нысандар бойынша тиісті қорытынды (рұқсат беру құжатын) беру не мемлекеттік қызмет көрсетуден дәлелді бас тарту болып табылады.

Туындаған сұрақтар бойынша келесі телефонға хабарласуға болады: 8 (772772) 3-40-77

Разыскиваются наследники гражданки Ним Лидии Григорьевны, умершей 10 июня 2026 года. Заявления о принятии или об отказе от наследства будут приниматься до 10 декабря 2026 года по адресу: Алматинская область, город Қонаев, 4-ый микрорайон, дом 29, Нотариус Бахтияров Азамат Сейткожаевич. Телефоны для справок: 87788904242

Ввиду открытия наследства после смерти гражданина Мухамадиева Ильшат Курашевича, умершего 20.05. 2026 года, просим всех наследников обращаться к нотариусу Уразбаеву Алмасу Хамидуллаевичу по адресу: г. Қонаев, 1-й мкр., дом 13, или по телефону: 87772567807.

Ввиду открытия наследства после смерти гражданки КUTOвых Зинаиды Дмитриевны, умершей 04.08. 2026 года, просим всех наследников обращаться к нотариусу Уразбаеву Алмасу Хамидуллаевичу по адресу: г. Қонаев, 1-й мкр., дом 13, или по телефону: 87772567807.

Ввиду открытия наследства после смерти гражданина Рязанцева Павла Васильевича, 19.05.1955 года рождения, умершего 12.06.2026 года, наследникам, иждивенцам и другим возможным претендентам на наследство, следует СРОЧНО обратиться к нотариусу нотариального округа Алматинской области Тимошенко Ирине Ивановне, по адресу: Алматинская область, г.Қонаев, ул. Достык, д. 4, оф. 11.Тел. 8-777-576-99-30.

Информация о государственной услуге «Выдача лицензии на фармацевтическую деятельность», «Выдача лицензии на осуществление деятельности в сфере оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров в области здравоохранения» и «Выдача сертификата специалиста в сфере обращения лекарственных средств и медицинских изделий».

Подача заявлений на оказание государственной услуги «Выдача лицензии на фармацевтическую деятельность» осуществляются электронно через веб-портал «Е-лицензирование» www.elicense.kz.

Оказание государственной услуги «Выдача лицензии на фармацевтическую деятельность» осуществляются в соответствии с требованиями приказа Министра здравоохранения Республики Казахстан от 16 мая 2022 года № ҚР ДСМ-45 «О некоторых вопросах оказания государственных услуг в сфере фармацевтической деятельности».

В соответствии с требованиями приказа Министра здравоохранения Республики Казахстан от 16 мая 2022 года № ҚР ДСМ-45 «О некоторых вопросах оказания государственных услуг в сфере фармацевтической деятельности» при оказании государственной услуги услугополучатель оплачивает в бюджет по месту нахождения услугополучателя лицензионный сбор за право занятия деятельностью в соответствии с Налоговым кодексом РК:

- при выдаче лицензии за право занятия фармацевтической деятельностью составляет 10 месячных расчетных показателей.

Реквизиты оплаты согласно данным веб-портала www.elicense.kz: Код бюджетной классификации (КБК) - 105402, Код назначения платежа (КНП) - 911 (оплата производится по месту регистрации юридического (физического) лица).

При подаче заявлений на оказание государственной услуги «Выдача лицензии на фармацевтическую деятельность» в соответствии с заявляемыми подвидом фармацевтической деятельности (1. производство лекарственных средств; 2. производство медицинских изделий; 3. изготовление лекарственных препаратов; 4. изготовление медицинских изделий; 5. оптовая реализация лекарственных средств; 6. оптовая реализация медицинских изделий; 7. розничная реализация лекарственных средств; 8. розничная реализация медицинских изделий.) должны соблюдаться требования следующие нормативно правовых актов:

- Приказ Министра здравоохранения Республики Казахстан от 22 октября 2020 года № ҚР ДСМ-148/2020 «Об утверждении квалификационных требований, предъявляемых к медицинской и фармацевтической деятельности»;
- Приказ Министра здравоохранения Республики Казахстан от 7 июля 2021 года № ҚР ДСМ-58 «Санитарные правила «Санитарно-эпидемиологические требования к объектам в сфере обращения лекарственных средств и медицинских изделий»;
- Приказ Министра здравоохранения Республики Казахстан от 16 февраля 2021 года № ҚР ДСМ-19 «Об утверждении Правил хранения и транспортировки лекарственных средств и медицинских изделий».

Срок оказания государственной услуги при выдаче лицензии и (или) приложения к лицензии - 15 рабочих дней.

Государственная услуга «Выдача лицензии на деятельность в сфере оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров в области здравоохранения» оказывается территориальными департаментами Комитета медицинского и фармацевтического контроля Министерства здравоохранения Республики Казахстан в электронной форме посредством веб-портала www.egov.kz, [www.egov.kz](http://www.elicense.kz.</p><p>Оказание государственной услуги осуществляется в соответствии с:</p>- приказом Министра здравоохранения Республики Казахстан от 16 мая 2022 года № ҚР ДСМ-45 «О некоторых вопросах оказания государственных услуг в сфере фармацевтической деятельности»;- приказом Министра здравоохранения Республики Казахстан от 22 октября 2020 года № ҚР ДСМ-148/2020 «Об утверждении квалификационных требований, предъявляемых к медицинской и фармацевтической деятельности»;- приказом Министра внутренних дел Республики Казахстан от 26 декабря 2014 года № 943 «Об утверждении квалификационных требований и перечня документов, подтверждающих соответствие им, для деятельности, связанной с оборотом наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров».<p>Государственная услуга включает выдачу лицензии на осуществление деятельности по направлениям, таких как приобретение, хранение, распределение, реализация, уничтожение и использование наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров в медицинских целях.</p><p>Срок оказания государственной услуги:</p>- при выдаче лицензии и (или) приложения к лицензии 10 (десять) рабочих дней с момента регистрации заявления;- при переоформлении лицензии и (или) приложения к лицензии 3 (три) рабочих дня с момента регистрации заявления.<p>За выдачу лицензии на право занятия «Выдача лицензии на деятельность в сфере оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров в области здравоохранения» взимается лицензионный сбор в размере 20 месячных расчетных показателей (МРП).</p><p>За переоформление лицензии взимается сбор в размере 10 % от ставки, установленной при выдаче лицензии.</p><p>Государственная услуга «Выдача сертификата специалиста в сфере обращения лекарственных средств и медицинских изделий» оказывается Комитетом медицинского и фармацевтического контроля Министерства здравоохранения Республики Казахстан и его территориальными подразделениями в электронной форме посредством веб-портала «электронного правительства» <a href=), [По возникшим вопросам обращаться по телефону: 8 \(72772\) 3-40-77.](http://www.elicense.kz.</p><p>Оказание государственной услуги осуществляется в соответствии с:</p>- приказом Министра здравоохранения Республики Казахстан от 15 декабря 2020 года № ҚР ДСМ-274/2020 «Об утверждении правил проведения сертификации специалиста в области здравоохранения, подтверждения соответствия квалификации специалистов и выдачи сертификата специалиста»;- приказом Министра здравоохранения Республики Казахстан от 30 ноября 2020 года № ҚР ДСМ-218/2020 «Об утверждении перечня специальностей и специализаций, подлежащих сертификации специалистов в области здравоохранения»<p>Государственная услуга «Выдача сертификата специалиста в сфере обращения лекарственных средств и медицинских изделий» оказываются в течении 5 (пяти) рабочих дней.</p></div><div data-bbox=)

ОБЪЯВЛЕНИЕ

ТОО «Нартас» уведомляет о проведении общественных слушаний по проекту Отчет о возможных воздействиях к «Прием, временное хранение, очистку и регенерацию отработанных моторных и промышленных масел с получением очищенных нефтепродуктов отработанных.

Слушания состоятся 30.10.2026 г. в 11:00 ч. по адресу г.Конева 5 микрорайон здание 22/5, 4 этаж. Зал Конференции.

Для участия онлайн необходимо перейти по ссылке: Присоединиться к конференции Zoom <https://us05web.zoom.us/j/82883768269?pwd=yOD7NLQilYtRyUtXakKcuw6Tnv76bQ.1> (Идентификатор: 849 3184 5646 , код доступа: 1

Территория воздействия - Алматинская область город Капчагай

Координаты воздействия: 43° 56'49.32»С.ш. и 77° 6'16.20»В.д

Инициатор: ТОО «Нартас», почтовый индекс 110000, БИН 091140001852, г.Алматы, Алмалинский район, ул. Джумалиева, 86., e-mail: i.zhakupova@avgroup.kz тел . 87082657179

Разработчик: ТОО Ecopolis Technologies БИН 160140027333 г.Астана.ул Бөлекпаева дом 1 к 83 87011488587. Мустафина Ж.О. info_ecopolis@mail.ru

Местный исполнительный орган: ГУ «Управление природных ресурсов и регулирования природопользования акимата Алматинской области»; priroda_almbk.ru. тел: +7 (72772)23227; Документация размещена на портале Национальный банк данных о состоянии окружающей среды и природных ресурсов <https://ndbecology.gov.kz> и на сайте МИО <https://www.gov.kz/memleket/entities/almobl-tabigat> в разделе «Общественные слушания». Замечания и предложения принимаются бумажной и электронной форме принимаются в срок позднее, чем за 3 рабочих дня до даты проведения общественных слушаний на портале <https://ndbecology.gov.kz/> либо на электронную почту priroda_almbk.ru .

Медициналық қызметке лицензия беру тәртібі

Қазақстан Республикасының аумағында медициналық қызметті жүзеге асыру үшін жеке немесе заңды тұлғалар (бұдан әрі - көрсетілетін қызметті алушылар) «электрондық үкіметтің» веб-порталы арқылы жібереді www.egov.kz, www.elicense.kz Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрілігі Медициналық және фармацевтикалық бақылау комитетінің аумақтық департаменттеріне жібереді (бұдан әрі -Қызметті беруші).

Көрсетілетін қызметті беруші Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 1 маусымдағы № ҚР ДСМ-59/2020 бұйрығымен бекітілген (Сілтеме: <http://10.61.42.188/rus/docs/V2100022034> «Медициналық қызметке лицензия беру» мемлекеттік қызметті көрсету қағидаларының 2-тарауының 6-тармағына сәйкес тиісті мемлекеттік ақпараттық жүйелерден «электрондық үкімет» шлюзі арқылы тиісті ақпаратты алады.

Мемлекеттік қызмет көрсету рұқсат беру бақылауы көрсетілетін қызметті алушының медициналық қызметтің кіші түрін жүзеге асыру орны бойынша бақылау субъектісіне (объектісіне) бару арқылы профилактикалық бақылау тәртібімен жүзеге асырылады.

Мемлекеттік қызметті көрсету мерзімдері:

- лицензияны және (немесе) лицензияға қосымшаны беру кезінде - 13 (он үш) жұмыс күні;
- лицензияны және (немесе) лицензияға қосымшаны қайта ресімдеу кезінде - 3 (үш) жұмыс күні;
- қағаз нысанда берілген лицензияның және (немесе) лицензияға қосымшаның телнұсқасын беру кезінде - 2 (екі) жұмыс күні.

Туындаған сұрақтар бойынша келесі телефонға хабарласуға болады: 8 (72772) 3-40-77

Ввиду открытия наследства после смерти гражданки Тыныбаевой Канат Козыкеновны, умершей двадцать шестого апреля две тысячи двадцать шестого года, наследникам обращаться к нотариусу Бахтияровой А.С., по адресу: город Қонаев, 4-ый микрорайон, дом 30, справки по телефону 87017887058

Ввиду открытия наследства после смерти гражданина Жукебаева Мусали Исунгалиевича, умершего 07 июля 2022 года, просим всех наследников обращаться к нотариусу Ахметову Ермеку Ануаровичу по адресу: г. Қонаев, 2 мкр., дом 16, кв.38 или по телефону: 87078353000.

Ввиду открытия наследства после смерти гражданки Елетаевой Баян, умершей 19 мая 2018 года, просим всех наследников обращаться к нотариусу Ахметову Ермеку Ануаровичу по адресу: г. Қонаев, 2 мкр., дом 16, кв.38 или по телефону:87078353000.

Ввиду открытия наследства после смерти гражданина Рахимбаева Борамбая Каримовича, 06.12.1969 года рождения, умершего 01.04.2026 года, наследникам, иждивенцам и другим возможным претендентам на наследство, следует СРОЧНО обратиться к нотариусу нотариального округа Алматинской области Тимошенко Ирине Ивановне, по адресу: Алматинская область, г.Қонаев, ул. Достык, д. 4, оф. 11. Тел. 8-777-576-99-30.

ҚАЛА КҮНІ – ТАРИХҚА ТАҒЗЫМ, БОЛАШАҚҚА БАҒДАР

Қыркүйектің соңғы аптасы Қонаев қаласы үшін мерекелік көңіл күймен өтіп жатыр. 21–26 қыркүйек аралығында Қала күніне арналған мәдени, спорттық, танымдық және қайырымдылық іс-шаралар ұйымдастырылып, шаһар тұрғындары мен қонақтарына арналған түрлі бағдарламалар ұсынылуда. Қала күнін бірнеше күн бойы атап өтудің өзіндік мәні бар. Өйткені бұл мереке тек концерт пен ойын-сауықтан тұрмайды. Ол – Қонаевтың қалыптасу тарихын еске түсіріп, бүгінгі тыныс-тіршілігіне көз жүгіртіп, болашағына бағдар жасауға мүмкіндік беретін маңызды кезең. Мерекелік апталық аясындағы шаралардың қала тарихын дәріптеуге, жастардың белсенділігін арттыруға, мәдениет пен спортты дамытуға және тұрғындардың туған жерге деген ықыласын күшейтуге бағытталуы да сондықтан.

Қонаевтың тарихы Іле өзені бойындағы алып құрылыс – Қапшағай су электр станциясымен тығыз байланысты. Қала 1970 жылы Қапшағай СЭС-інің құрылысы кезінде қалыптасты. Кейін шаһар су қоймасының жағасындағы өндірістік әрі туристік орталық ретінде дами бастады. Уақыт өте Қапшағай атауы еліміздің түкпір-түкпіріне танылып, әсіресе жазғы демалыс пен туризмнің символдарының біріне айналды. Су қоймасының жағалауында демалыс орындары ашылып, қаланың тұрғын үй қоры, әлеуметтік инфрақұрылымы мен өндірісі дамыды. Бірнеше буын осы жерде өмір сүріп, еңбек етіп, отбасын құрды. Сондықтан қаланың тарихы – бір ғана әкімшілік аумақтың емес, оны тұрғызған, дамытқан және бүгінгі күнге жеткізген мыңдаған адамның ортақ тарихы.

Шаһар өміріндегі жаңа кезең 2022 жылы басталды. Сол жылдың 3 мамырында Қапшағай қаласының атауы мемлекет және қоғам қайраткері Дінмұхамед Ахметұлы Қонаевтың құрметіне Қонаев болып өзгертілді. Ал 8 маусымнан бастап қала Алматы облысының әкімшілік орталығына айналды. Осы екі шешім шаһардың мәртебесін ғана емес, оның даму бағытын да түбегейлі өзгертті. Бұрын негізінен өндірістік және туристік қала ретінде танылған Қонаев енді облыстың саяси, әкімшілік және іскерлік орталығы міндетін атқара бастады. Мемлекеттік мекемелердің шоғырлануы, жаңа тұрғын үйлердің салынуы, инженерлік желілердің жаңартылуы, көлік және әлеуметтік инфрақұрылымға түсетін жүктеменің артуы қаланың алдына мүлде жаңа міндеттер қойды.

Бүгінгі Қонаевта осы өзгерістің белгілері анық байқалады. Бір жағынан, шаһар өзінің бұрыннан қалыптасқан тыныш әрі ықшам қалалық сипатын сақтауға ұмтылса, екінші жағынан, облыс орталығы ретінде жаңа құрылыстар мен ірі жобаларды қабылдап жатыр. Қаланың әр бөлігінде тұрғын үйлер салынып, мемлекеттік мекемелерге арналған нысандар бой көтеруде, газ және коммуналдық желілер тартылып, көшелер мен қоғамдық кеңістіктер кезең-кезеңімен жаңартылуда. Соңғы жылдардағы бұл өзгерістерді тек құрылыс көлемімен бағалау жеткіліксіз. Қаланың мәртебесі өскен сайын тұрғындардың да талабы артады. Адамдарға енді жаңа ғимараттармен қатар сапалы жол, тұрақты су мен жылу, қауіпсіз аула, қолжетімді қоғамдық көлік, жақсы мектеп пен балабақша, медициналық қызмет және демалуға қолайлы орта қажет. Сондықтан облыс орталығының дамуы ең алдымен осы күнделікті қажеттіліктермен өлшенбек.

Қала күні аясында Дінмұхамед Ахметұлы Қонаевтың тұлғасына ерекше мән берілуінің де өзіндік себебі бар. Осы аптада қала әкімі Асхат Бердіханов Алматыдағы Д.А.Қонаев музейіне барып, мемлекет қайраткерінің өмірі мен қызметіне байланысты тарихи жәдігерлермен танысты. Ал мерекелік апталықтың қорытынды күнінде Дінмұхамед Ахметұлының ескерткішіне гүл шоқтарын қою рәсімі жоспарланған. Бұл – бүгінде оның есімін иеленген қаланың тарихи жады мен қазіргі өмірінің арасындағы сабақтастықтың көрінісі. Қала атауы тек маңдайшадағы сөз болып қалмауы керек. Ол сол тұлғаның елге қызмет ету, жау-

апкершілік пен еңбекке адалдық секілді құндылықтарын есте ұстауға шақыратын рухани белгіге айналғаны маңызды.

Мерекелік апталық тұрғындардың өздері қатысатын шаралармен де ерекшеленуде. Апта басында Б.Сокпақбаев атындағы Орталық саябақта «Ашық микрофон» шығармашылық кеші ұйымдастырылып, кәсіби өнерпаздармен қатар өз қабілетін көпшілік алдында көрсеткісі келген қала тұрғындарына да сахна ұсынылды. Мұндай форматтың артықшылығы – мерекені сырттан тамашалайтын дайын бағдарлама емес, тұрғындардың өздері араласатын ортақ шараға айналдыруында. Өйткені қаланың шынайы келбетін сәулетті ғимараттардан бұрын сонда тұратын адамдар қалыптастырады. Қалаға деген сүйіспеншілік те үлкен ұрандардан емес, өз ауласына, көшесіне, саябағына, тарихына ұқыпты қараудан басталады.

25 қыркүйекте қолдарына тиетін осы газет нөмірін оқып отырған тұрғындар үшін мерекелік апталық әлі аяқталған жоқ. Қала күнінің алты күндік бағдарламасы 26 қыркүйекте қорытындыланады. Соңғы күні Д.А.Қонаев ескерткішіне гүл қою рәсімімен қатар концерттік бағдарламалар, авто және мототшерлер ұйымдастыру жоспарланған. Яғни мерекенің негізгі бөлігінің бірі алдағы демалыс күніне сәйкес келеді. Бұл қала тұрғындарының отбасымен бірге уақыт

өткізіп, ортақ мерекеге қатысуына мүмкіндік береді.

Қала күні – өткенді еске алып қана қоятын дата емес. Мұндай күндер қаланың қай бағытта дамып келе жатқанын таразылауға да мүмкіндік береді. Қонаевтың алдында қазір үлкен мүмкіндікпен бірге үлкен жауапкершілік те тұр. Алматыға жақын орналасуы, Қапшағай су қоймасы, туристік әлеуеті, облыс орталығы мәртебесі және маңайдағы жаңа экономикалық жобалар қаланың болашағына әсер ететін негізгі факторларға айналды. Бірақ қарқынды дамудың өзіндік мәселелері де болады. Халық саны мен құрылыстың артуы инженерлік желілерге, жолға, мектеп пен медицинаға түсетін салмақты ұлғайтады. Демек, қаланың дамуын тек көлем жағынан емес, өмір сапасы тұрғысынан да жоспарлау қажет.

Қонаевтың басты байлығы – оның орналасқан жері немесе жаңа ғимараттары ғана емес. Ең үлкен құндылық – осы жерде өмір сүріп, қаланың күнделікті тынысын қалыптастырып отырған тұрғындар. Бірі қаланың іргесі қаланған кезден бері осында тұрады, енді бірі облыс орталығы болғаннан кейін көшіп келді. Бірақ олардың барлығын ортақ мекен біріктіреді. Сондықтан Қала күні – әр тұрғынның мерекесі. Қонаевтың тарихы жалғасып жатыр, ал оның келесі тарауын бүгін осы қалада тұрып жатқан ұрпақ жазады.

Шолпан ҚАРАЕВА

МӘДЕНИЕТ

ДЕРЕКТІ КИНО ШЕЖІРЕСІ ДӘРІПТЕЛДІ

Қонаев қаласының «Шағала» кинотеатрында Қазақстан Республикасы Президенті Телерадиокешенінің 30 жылдығы аясында ұйымдастырылған республикалық деректі кино апталығына орай «Арал» туындысының көрсетілімі болды. Бұл мәдени-ағартушылық жобаның негізгі мақсаты-отандық деректі киноны насихаттау, тарихи жадымызды сақтау, патриоттық құндылықтарды дәріптеу және еліміздің мәдени әрі туристік әлеуетін кеңінен танытуға арналған.

Іс-шараны кіріспе сөзбен ашқан Қазақстан Республикасы Президенті Телерадиокешені Деректі кино орталығының редакторы, журналист Нұрлан Қабдайұлы: «Президент Телерадиокешені 30 жыл бойы тәуелсіз Қазақстанның шежіресін үздіксіз жазып келеді. Оның назарында ел өміріндегі маңызды оқиғалар, мемлекеттік реформалар мен ауқымды өзгерістер, халықаралық бастамалар, еңбек адамдарының тағдыры мен жетістіктері, сондай-ақ халықтың тұрмыс-тіршілігі көрініс табады», - деді.

Деректі фильм-портретте өмірінің жарты ғасырдан астам уақытын Арал теңізіндегі балық шаруашылығына арнаған Қунтуған Тұрғынбаевтың еңбек жолы арқылы, Арал тағдырын көз алдымызға әкелсе, еліміздің ту-

ристік әлеуетін танытатын «TRAVEL KAZAKSTAN» фильмі де көрермендердің қызығушылығын тудырды.

Алматы облыстық ішкі саясат басқармасының басшысы Төлеген Кенжебеков Қазақстан Республикасы Президенті Телерадиокешені Деректі кино орталығының ұжымы мен кинотеатрға келген зиялы қауым өкілдеріне, ардагерлерге, азаматтық қоғам өкілдері мен жастарға ризашылығын білдірді.

24 қыркүйекте осы кинотеатрда Каспий теңізін және Каспий итбалығын сақтап қалу жолында еңбек етіп жүрген эквоболонтерлердің жанашырлығы мен табанды еңбегін баяндайтын «Тамшы» деректі фидьмі және 2024 жылдың көктемінде Атырау, Ақтөбе, Ақмола, Қостанай, Солтүстік Қазақстан және Батыс Қазақстан облыстарында болғана алапат су тасқынын көрген адамдардың әсерлі оқиғалары туралы «Серт» деректі фильмі көрсетілетін болады.

Ерлік КЕБЕКБАЙ

Мениік иесі: «Қапшағай тынысы» ЖШС

Директор: Дәулет ЖОЛДАС

Бас редактор: Назерке ИНАҚЫНОВА

Бас маман: Аян ҚОНАРОВ, +7 707 612 68 90

Заңгер: Адайбек БЕЙІМБЕТОВ

Редакция мекенжайы:

Қонаев қ., 3-шағын аудан, 34 үй, 040800.

Электронды поштамыз: nurliolke@mail.ru

Көлемі 2 баспа табақ.

Газет Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінде 2023 жыл 3 ақпанда қайта тіркеліп, №КЗ87ВРУ00064035 куәлігі берілген.

- Газет қазақ, орыс тілдерінде аптасына бір рет жұма күні шығады.
- Авторлардың мақалалары редакцияның көзқарасын білдірмейді.
- Кейбір мәтінге қатысы жоқ суреттерге жауап берілмейді.
- Газет редакциясы авторлармен хат алыспайды. Мақалалар өңделеді, авторларға қайтарылмайды. «Нұрлы өлке» газетінде жарық көрген мақала көшіріліп басылса, сілтеме жасалуы міндетті. Жарнама мен хабарландырулардың мазмұны мен мәтініне жарнама беруші жауапты.
- Компьютерге терілгенде 6 беттен асқан материал қабылданбайды.

Газет «Принт плюс» ЖШС баспаханасында басылып шықты.

Алматы обл., Іле ауданы, Өтеген батыр ауылы, С.Сейфуллин к-сі 2 «В». Тел. 8 701 712 01 73.

Таралымы – 5135 дана.